

Statliga företag

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 2012 års redogörelse för företag med statligt ägande (skr. 2011/12:140). Utskottet föreslår att regeringens skrivelse läggs till handlingarna.

I betänkandet behandlas vidare ett tjugotal motionsyrkanden. Motionsyrkandena rör bl.a. försäljning av statliga företag, förvaltning, mål för bolagen, jämställdhet och bolagen Vattenfall AB och Sveaskog AB. Samtliga yrkanden avstyrks. I tio olika reservationer från företrädarna för Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet följs vissa yrkanden upp.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Utskottets överväganden	7
Statliga företag	7
Skrivelsen om statliga företag	7
Motionerna	8
Inledning	8
Motioner om försäljning av företag med statligt ägande	8
Försäljningsbemyndiganden	8
Försäljning av ytterligare statliga bolag	9
AB Svensk Bilprovning	9
Telia Sonera AB	10
Motioner om förvaltning av statliga bolag	10
Allmänt om ägarstyrning av statliga bolag	10
Jämställdhet	12
Lönesättning	12
Vattenfall AB	13
Sveaskog AB m.m.	13
Vissa kompletterande uppgifter	14
Tidigare riksdagsbehandling	14
Information i budgetpropositionen	16
Försäljningsbemyndiganden	17
Utredning om Regeringskansliets förvaltning av de statligt ägda bolagen	18
Jämställdhet inom statliga företag	19
Löner för ledande befattningshavare inom statliga företag	19
Etiska regler för statliga bolag	20
AB Svensk Bilprovning	20
Telia Sonera AB	21
Vattenfall AB	22
Sveaskog AB	25
Utskottets ställningstagande	26
Inledning	26
Försäljning av statliga företag	27
Övergripande om förvaltning av statliga företag	28
Ekologiska och sociala mål	28
Övrigt om mål	29
Jämställdhet	29
Vattenfall AB	30
Frågor om Sveaskog AB m.m.	31
Skrivelsen om företag med statligt ägande	32
Reservationer	33
1. Försäljning av statliga företag, punkt 1 (S, MP, V)	33
2. Försäljning av statliga företag, punkt 1 (SD)	34

3. Övergripande om förvaltning av statliga företag, punkt 2 (S, MP, V)	35
4. Ekologiska och sociala mål, punkt 3 (MP, V)	36
5. Övrigt om mål, punkt 4 (MP)	38
6. Jämställdhet, punkt 5 (S, MP, V)	39
7. Vattenfall AB, punkt 6 (S, MP, V)	40
8. Frågor om Sveaskog AB m.m., punkt 7 (S)	41
9. Frågor om Sveaskog AB m.m., punkt 7 (MP)	42
10. Frågor om Sveaskog AB m.m., punkt 7 (V)	43
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	45
Skrivelsen	45
Följdmotionerna	45
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	45
<i>Bilaga 2</i>	
Företag med statligt ägande	49

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Försäljning av statliga företag

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:T314 av Isak From och Maria Stenberg (båda S) yrkande 2,
2012/13:T477 av Anders Ygeman m.fl. (S) yrkande 41,
2012/13:N284 av Eliza Roszkowska Öberg (M),
2012/13:N292 av Finn Bengtsson m.fl. (M) och
2012/13:N369 av David Lång och Mikael Jansson (båda SD)
yrkande 1.

Reservation 1 (S, MP, V)

Reservation 2 (SD)

2. Övergripande om förvaltning av statliga företag

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:N2 av Jennie Nilsson m.fl. (S),
2012/13:N276 av Sven-Erik Bucht m.fl. (S),
2012/13:N303 av Hans Hoff (S),
2012/13:N356 av Monica Green (S) och
2012/13:N365 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 16.

Reservation 3 (S, MP, V)

3. Ekologiska och sociala mål

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:N1 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 1 och
2012/13:A386 av Gunvor G Ericson m.fl. (MP) yrkande 8.

Reservation 4 (MP, V)

4. Övrigt om mål

Riksdagen avslår motion

2012/13:N331 av Jonas Eriksson och Maria Ferm (båda MP) yrkan-
dena 1–3.

Reservation 5 (MP)

5. Jämställdhet

Riksdagen avslår motion

2012/13:N1 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 6 (S, MP, V)

6. Vattenfall AB

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:N217 av Jörgen Hellman m.fl. (S) och
2012/13:N366 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 3.

Reservation 7 (S, MP, V)

7. Frågor om Sveaskog AB m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ313 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 14,

2012/13:MJ450 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 10,

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 42,

2012/13:N232 av Göran Lindell och Karin Nilsson (båda C),

2012/13:N240 av Lars-Axel Nordell (KD),

2012/13:N258 av Helén Pettersson i Umeå m.fl. (S) och

2012/13:N259 av Isak From och Helén Pettersson i Umeå (båda S).

Reservation 8 (S)

Reservation 9 (MP)

Reservation 10 (V)

8. Skrivelsen om företag med statligt ägande

Riksdagen lägger skrivelse 2011/12:140 till handlingarna.

Stockholm den 12 februari 2013

På näringsutskottets vägnar

Mats Odell

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Mats Odell (KD), Jonas Eriksson (MP), Jessica Polfjärd (M), Jennie Nilsson (S), Hans Rothenberg (M), Carina Adolfsson Elgestam (S), Olof Lavesson (M), Cecilie Tenfjord-Toftby (M), Ann-Kristine Johansson (S), Eva Flyborg (FP), Börje Vestlund (S), Helena Lindahl (C), Karin Åström (S), Jonas Jacobsson Gjörtlér (M), Kent Persson (V), Ingemar Nilsson (S) och Kent Ekeröth (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

- regeringens skrivelse 2011/12:140 med 2012 års redogörelse för företag med statligt ägande
- två motioner som har väckts med anledning av skrivelsen
- 23 motionsyrkanden om statliga företag från allmänna motionstiden.

Under ärendets beredning har verkställande direktör Per-Olof Wedin vid besök i utskottet lämnat information om verksamheten vid Sveaskog AB. Vidare lämnade verkställande direktör Lars Nyberg i oktober 2012 vid besök i utskottet information om verksamheten vid Telia Sonera AB. Vid detta besök deltog även finansmarknadsminister Peter Norman som lämnade kommentarer utifrån ett ägarperspektiv.

Utskottets överväganden

Statliga företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna. Ett tjugotal motionsyrkanden som rör försäljning av statliga företag, förvaltning, mål för bolagen, jämställdhet och bolagen Vattenfall AB och Sveaskog AB avslås av riksdagen.

Jämför reservationerna 1 (S, MP, V), 2 (SD), 3 (S, MP, V), 4 (MP, V), 5 (MP), 6 (S, MP, V), 7 (S, MP, V), 8 (S), 9 (MP) och 10 (V).

Skrivelsen om statliga företag

I skrivelse 2011/12:140 lämnar regeringen sin årliga redogörelse för förvaltningen av statens företagsägarande. I redogörelsen, som lämnades till riksdagen i juni 2012, beskrivs utvecklingen under 2011 och t.o.m. den 1 maj 2012. I redovisningen ingår dels aktiebolag vars aktier förvaltas av Regeringskansliet, dels organisationen Svenska Skeppshypotekskassan. En förteckning över de företag som ingår i den statliga företagssfären återfinns i bilagan.

Systemet med årliga redogörelser från regeringen baseras på ett beslut av riksdagen våren 1981 (prop. 1980/81:22, bet. 1980/81:NU29). Syftet är att ge en beskrivning av statens företagsägarande och de värden som finns i de statligt ägda företagen. Verksamhetsberättelsen liksom delårsrapporterna finns tillgängliga på regeringens webbplats.

I verksamhetsberättelsen redogör regeringen för statens ägarpolicy och hur förvaltningen och företagen utvecklats under året. Värdeskapande är ett övergripande mål för förvaltningen av företag med statligt ägarande. Detta innebär bl.a. att ge företagen förutsättningar och möjligheter att utvecklas och att fortsätta konkurrera på sina marknader. Det är inte självklart att staten ska äga dessa företag, men så länge staten är ägare är det viktigt att staten fortsätter att vara aktiv, agerar på ett professionellt sätt och är tydlig i sin ägarroll. För regeringen innefattar det bl.a. att gå igenom portföljen av företag för att pröva skälen för fortsatt statligt ägarande men också att gå igenom företagens olika uppdrag och inriktningar. I avsnittet Så förvaltas de statligt ägda bolagen finns information om statens förvaltningskostnader för bl.a. interna kostnader och köpta tjänster. I verksamhetsberättelsen beskrivs också hur processen för att nominera styrelseledamöter går till. Dessutom finns ett avsnitt om hur regeringens riktlinjer

för anställningsvillkor för ledande befattningshavare har tillämpats i de statligt ägda bolagen. Vidare finns ett avsnitt om att fastställa och följa upp tydliga mål i bolagen.

I verksamhetsberättelsen beskrivs även hållbarhetsarbetet i de statligt ägda bolagen, med information om hur två statligt ägda bolag, Green Cargo AB och AB Svensk Exportkredit, arbetar med hållbarhetsfrågor. Dessutom redovisas en tabell över hur de statligt ägda företagen har rapporterat sitt hållbarhetsarbete. Könsuppdelad statistik finns för vd:ar, ledningsgrupper och styrelser. En sammanställning av fördelningen mellan revisionsarvoden och övriga arvoden som utbetalats till revisorer presenteras. Vidare redovisas en konsoliderad balans- och resultaträkning, beslutade utdelningar samt anslag för de statligt ägda bolagen.

Presentationerna av de olika statliga företagen innehåller en ekonomisk redovisning, en presentation av företagets verksamhet och mål samt en utvärdering av det gångna året. Av presentationen framgår också om företaget har en etikpolicy, en jämställdhetspolicy, en miljöpolicy, ett miljöledningssystem, en finansiell redovisning enligt internationell standard (International Financial Reporting Standards) och en hållbarhetsredovisning enligt internationella riktlinjer (Global Reporting Initiative). En redovisning lämnas av könsfördelningen för företagets anställda, ledningsgrupp och styrelse.

Motionerna

Inledning

I betänkandet behandlas 2 motioner som har väckts med anledning av regeringens skrivelse och 23 motionsyrkanden från allmänna motionstiden. I den följande redovisningen har yrkandena delats upp i två huvudgrupper, nämligen motioner om försäljning av företag med statligt ägande och motioner om förvaltning av dessa företag. Grupperna ska inte ses som varandra uteslutande.

Motioner om försäljning av företag med statligt ägande

Försäljningsbemyndiganden

Ett tillkännagivande om att de bemyndiganden som regeringen har att sälja statliga bolag återkallas till dess att regeringen presenterat en hållbar strategi för det statliga ägandet föreslås i motion 2012/13:N369 av David Lång och Mikael Jansson (SD) yrkande 1. Regeringen tycks ha som mål att optimera de statliga bolagens kapitalstruktur för att därefter bjuda ut dem till försäljning, hävdar motionärerna. De menar att när Socialdemokraterna regerade verkade strategin vara att upprätthålla ett maximalt antal anställda i de statliga bolagen. I stället bör strategin vara, så långt det är möjligt, att garantera ett väl fungerande samhälle. Vissa viktiga samhällsfunktioner bör vara statligt ägda till 100 procent, t.ex. LKAB, Vattenfall

AB och bolag som prospekterar efter uran. I andra fall kan staten ha en stark ställning som delägare, t.ex. i bolag som tillhandahåller viktig infrastruktur som Telia Sonera AB, åtminstone så länge bolaget äger accessnätet. Det finns dock statliga bolag som kan säljas i ett gynnsamt marknadsläge, anser motionärerna. Regeringen bör definiera och utreda vilka verksamheter som är av särskild vikt för Sveriges invånare och därefter återkomma till riksdagen med en plan för hur verksamheterna ska säkerställas. En sådan plan bör fokusera på t.ex. infrastruktur, livsmedelsförsörjning, naturtillgångar, el, energi och försvarsmateriel.

Försäljning av ytterligare statliga bolag

I motion 2012/13:N292 av Finn Bengtsson m.fl. (M) begärs ett tillkännagivande om försäljning av statliga bolag. Staten bör i princip inte äga bolag som verkar på kommersiella marknader med fungerande konkurrens såvida inte bolaget har ett särskilt samhällsuppdrag som är svårt att klara av på något annat sätt. Intäkterna från försäljningen av statliga bolag kan användas för att exempelvis amortera på statsskulden eller för att ge utrymme för reformer på viktiga samhällsområden. Ett fortsatt avyttrande av statligt ägande, i synnerhet när staten är ensamägare och särskilt om man befinner sig i en monopolställning, har ett egenvärde för att skapa en sundare marknad bättre anpassad till omvärldens ökande konkurrenssituation bland bolag i de allra flesta branscher, menar motionärerna. Som exempel på helägda statliga bolag som borde kunna fungera bättre utan att staten äger 100 procent nämner de AB Svenska Spel och SBAB Bank AB. De anser vidare att en rad andra bolag där staten är delägare borde säljas. Som exempel på statligt ägande som kan ifrågasättas av ideologiska skäl nämner de statens monopolägar i Akademiska Hus AB. Så länge universiteten och lärosätena är statliga myndigheter så kan till nöds detta ägande motiveras, menar de, men om man vill få universiteten och lärosätena friare från statens styrning, så är ett överlåtande till universiteten och lärosätena av Akademiska Hus en välkommen reform.

AB Svensk Bilprovning

I kommittémotion 2012/13:T477 av Anders Ygeman m.fl. (S) framförs kritik mot AB Svensk Bilprovnings försäljning av den s.k. nordöstra gruppen till bolaget Opus Prodox (yrkande 41). Det finns enligt motionärerna en risk för att de utförsäljningar av besiktningstationer som har skett och som kommer att ske görs till underpriser. De ifrågasätter även om nya aktörer ser långsiktigt på sina åtaganden och är beredda att göra de investeringar som krävs för att klara framtida krav. Efter det som kommit fram efter försäljningen av den nordöstra gruppen bör regeringen dra tillbaka den planerade försäljningen av den s.k. sydvästra gruppen, anser motionärerna. Vidare framför de att regeringen senast sommaren 2014 bör presentera en utredning av hur utförsäljningen av Svensk Bilprovning påverkat priser och tillgänglighet.

Ett tillkännagivande om att riksdagen bör stoppa en fortsatt utförsäljning av Svensk Bilprovning begärs i motion 2012/13:T314 av Isak From och Maria Stenberg (S) yrkande 2. Motionärerna är kritiska till försäljningen av delar av Svensk Bilprovning till bolaget Opus Prodox och anser att riksdagen bör stoppa en fortsatt utförsäljning av Svensk Bilprovning.

Telia Sonera AB

I motion 2012/13:N284 av Eliza Roszkowska Öberg (M) begärs ett tillkännagivande om ytterligare försäljning av statens aktier i Telia Sonera AB. Telia Sonera är Europas femte största teleoperatör med verksamhet inte bara i Sverige och Finland utan även i ytterligare ett stort antal länder. Telia Sonera, som är delvis statligt ägt, konkurrerar med helt kommersiella aktörer på ett stort antal marknader inom ett stort antal tjänsteområden. Konkurrens är bra, men det bör helst ske på lika villkor. Konsekvensen i det här fallet blir att man kan få ett statligt bolag som konkurrerar ut privatägda aktörer på samma marknad. Utöver aspekten att ett statligt bolag agerar på en fungerande marknad så har det vid ett antal tillfällen framkommit uppgifter kring Telia Soneras agerande i olika länder som gjort att bolagets etik ifrågasatts. Motionären vill att riksdagen återigen bemyndigar regeringen att minska det statliga ägandet i Telia Sonera.

Motioner om förvaltning av statliga bolag

Allmänt om ägarstyrning av statliga bolag

Ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en redogörelse för hur regeringen säkerställer att de statliga företagen arbetar på ett tillfredsställande sätt med riktlinjer och policyer begärs i kommittémotion 2012/13:N2 av Jennie Nilsson m.fl. (S). Statliga företag bör alltid föregå med gott exempel. Regeringen är ansvarig för att företagen lever upp till de riktlinjer som är fastslagna av både regering och riksdag.

I kommittémotion 2012/13:N365 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 16 begärs ett tillkännagivande om företag med statligt ägande. Staten har en viktig uppgift att värna, förvalta och utveckla de gemensamma tillgångar som företag med statligt ägande representerar på ett ansvarsfullt sätt, säger motionärerna. Genom ett långsiktigt ägande ska de statliga företagen bidra till en långsiktig och hållbar tillväxt. Många företag med statligt ägande är i flera fall framgångsrika aktörer på både nationella och internationella marknader där de verkar. Staten är Sveriges största företagsägare och arbetsgivare. Detta medför ett stort ansvar och ställer krav på en långsiktig och professionell förvaltning för att säkerställa tillväxten i Sverige.

I motion 2012/13:N276 av Sven-Erik Bucht m.fl. (S) föreslås ett tillkännagivande om statligt ägande av bolag med strategiskt viktiga nyttigheter. Som exempel på strategiskt viktiga statliga bolag nämner motionärerna Vattenfall AB, Sveaskog AB, LKAB och SBAB Bank AB. Dessa bolag bör behållas i statlig ägo. Motionärerna anser att staten som ägare via ägardi-

rektiv bör tydliggöra att dessa bolag har ett uppdrag att även kunna vara expansiva inom sitt verksamhetsområde när så krävs för att säkerställa nyttheter och konkurrens som i förlängningen kommer medborgarna till del.

Ett tillkännagivande om vikten av etiska regler för statliga företag begärs i motion 2012/13:N356 av Monica Green (S). Enligt motionen ska statligt ägda företag vara föredömen vad gäller bl.a. mänskliga rättigheter, öppenhet, hållbarhet och ”rent spel”, och då är det inte tillräckligt att bara följa ett lands lagar. I länder med svag eller ingen demokrati blir det extra viktigt att ett bolag också har en etisk kompass. I länder där folk lever i en diktatur och i skatteparadis är det ännu viktigare att vara noggrann i sina affärer. Samtidigt kan det finnas skäl som har att göra med demokrati och yttrandefrihet till att svenska företag bör etablera sig i länder där människor lever i en diktatur. Men då gäller det att verka mycket ansvarsfullt. I etiska riktlinjer går det att slå fast att man ska undvika att låta affärer utnyttjas till förtryck och att man ska respektera mänskliga rättigheter och yttrandefrihet.

I kommittémotion 2012/13:N1 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om en ändring av statens ägarpolicy för statliga bolag så att den inte bara föreskriver ekonomiska mål utan också sociala och ekologiska mål. Det saknas i statens ägarpolicy konkreta mål för den sociala och ekologiska dimensionen av verksamheten. Staten har bara formulerat tydliga mål för ekonomiskt värdeskapande. Motionärerna förespråkar ett statligt aktivt ägande som har ett hållbart värdeskapande i fokus så att staten genom bolagen också bidrar till en jämställd och hållbar samhällsutveckling.

Även i kommittémotion 2012/13:A386 av Gunvor G Ericson m.fl. (MP) yrkande 8 begär motionärerna ett tillkännagivande om en ändring av statens ägarpolicy för statliga bolag så att den inte bara föreskriver ekonomiska mål utan också sociala och ekologiska mål.

Statliga bolag bör genom samhällspolitiska hänsyn och målsättningar bidra till ökad välfärd och större socialt och miljömässigt ansvarstagande, anför det i motion 2012/13:N331 av Jonas Eriksson och Maria Ferm (MP). Motionärerna vill att regeringen tydliggör de statligt ägda bolagens lika eller olika samhällspolitiska mål (yrkande 1).

Ett tillkännagivande begärs vidare i motion 2012/13:N331 (MP) yrkande 2 om att samtliga statliga bolag ska få i uppdrag att utreda hur de kan agera på sina respektive marknader för att vara ledande inom omställningen mot en hållbar utveckling. I uppdraget bör enligt motionärerna ingå att utifrån s.k. bästa praxis inom hållbar utveckling fastställa en plan för hur företagen kan lägga sig i tåten för arbetet med hållbar utveckling. Målet för de statliga företagen måste vara att vara ledande när det gäller hållbar ekologisk och social utveckling, menar de. Vattenfall AB bör t.ex. användas för att påskynda omställningen av energisystemen till 100 procent förnybart, och Sveaskog AB bör ta ett större ansvar för biologisk mångfald genom att skydda gammelskog och öka användningen av bygges-

fria metoder i de statligt ägda skogarna. Vidare har Telia Sonera AB ett särskilt ansvar att se till att människor med i dag fungerande telefoni och internetuppkoppling inte förlorar möjligheten att kommunicera med omvärlden vid teknikbyten, anför motionärerna. SJ AB bör enligt dem ges bättre förutsättningar att köra tåg till konkurrenskraftiga priser och erbjuda komfort samt ges ett samhällsuppdrag att verka för ett ökat tågresande med hög punktlighet och kvalitet för resor mellan alla delar av Sverige och till huvudorterna i Sveriges grannländer. SBAB Bank AB skulle med bättre styrning kunna användas för att främja stabiliteten på bolånemarknaden. Vidare nämner motionärerna vikten av att företagen i arbetet för en hållbar utveckling tar ansvar även för sina anställdas arbetsmiljö och arbetsvillkor, också i utlandet. De framför att det är särskilt angeläget att staten som ägare i utlandet ställer högre krav på verksamheterna än att följa de aktuella värdländernas lagstiftningar.

Motionärerna anför vidare att det är viktigt att de mål som staten har för sitt ägande också följs upp och utvärderas. Ägarrollen och förvaltningen ska hanteras på ett ansvarsfullt, transparent och tydligt sätt. Det statliga ägandet bör struktureras så att den demokratiska kontrollen och möjligheten att utkräva ansvar stärks, menar de (yrkande 3).

Jämställdhet

I kommittémotion 2012/13:N1 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om vikten av att öka andelen kvinnor i företagsledande befattningar inom företag med statligt ägande. De statliga företagen ska vara ett föredöme i jämställdhetsarbetet och aktivt sträva efter att ta till vara de kompetenser som både kvinnor och män besitter. Det är angeläget att regeringen tar ett tydligt ansvar för en jämställd fördelning av ledamöter i styrelser och uppdrag i ledande befattningar, anför det i motionen.

Lönesättning

Ett tillkännagivande om lönesättningen i statliga bolag begärs i motion 2012/13:N303 av Hans Hoff (S). Lönerna för personer med ledande befattningar i statliga bolag når många gånger orimliga nivåer, anser motionären. Han föreslår att staten ska ta fram nya riktlinjer, där statsministerns ersättning görs till utgångspunkt, i stället för att bolagen på egen hand sätter lönerna. Lönerna och förmånerna för ledande befattningshavare i övriga delar av den statliga förvaltningen tar sin utgångspunkt i vilket ansvar och vilken arbetsbelastning de har jämfört med regeringschefen och dennes ersättning, säger motionären. Han menar att det är rimligt att motsvarande regler gäller för ledande befattningshavare i statliga bolag.

Vattenfall AB

I kommittémotion 2012/13:N366 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om vikten av att Vattenfall är en pådrivande aktör för att främja ett hållbart energisystem. Motionärerna anser att Vattenfall ska öka investeringarna i förnybar energiteknik och vara ledande i energiomställningen på alla marknader där företaget är verksamt.

Ett tillkännagivande om Vattenfall och energipolitiken föreslås även i motion 2012/13:N217 av Jörgen Hellman m.fl. (S). Regeringen bör genom en tydlig ägarstyrning ge Vattenfall i uppdrag att ta en större och mer aktiv roll i omställningen till ett mer hållbart samhälle, anför motionärerna. De anser att ambitionsnivån bör höjas och att Vattenfall också bör ta ett större ansvar för investeringar i ny teknik, i pilot- och demonstrationsanläggningar för förnybara energikällor och i effektivare överföring av el. Vattenfall har haft stor betydelse när det gäller energiutbyggnaden och kommer att ha stor betydelse i den framtida energiomställningen, varför bolaget även i fortsättningen måste vara helägt av staten, menar motionärerna.

Sveaskog AB m.m.

I kommittémotion 2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 42 anför motionärerna att man skyndsamt bör säkerställa att syftet med beslutet från juni 2010 om att ge Sveaskog AB i uppdrag att dela ut högst 100 000 hektar produktiv skogsmark till staten för att användas som ersättningsmark uppfylls. I stället för att köpa mark som ska skyddas som reservat skulle staten betala med ersättningsmark som ursprungligen ägts av Sveaskog. Detta arbete sköts av ett nytt bolag, Ersättningsmark AB, men ännu har ingen mark bytts. Regeringen bör skyndsamt se över situationen och presentera lösningar för avsikten med riksdagens beslut, dvs. att marken ska bidra till att uppfylla det nationella miljömålet Levande skogar.

Ett tillkännagivande om att Sveaskogs arrendepriiser inte ska vara marknadsledande föreslås i motion 2012/13:N258 av Helén Pettersson i Umeå m.fl. (S). Enligt motionärerna har Sveaskog genomfört betydande höjningar av sina jaktarrenden i de norra delarna av Sverige, vilket i kombination med höga fällavgifter på älg gör att allt fler jägare och jaktlag inte längre har råd att förlänga sina arrenden. Det borde inte vara Sveaskogs roll att driva upp priserna på jaktarrenden så att inte de människor som bor i områdena har råd att fortsätta arrendera. Som statligt bolag bör man i stället värna de som tar ansvar för långsiktighet och god viltvård samt ge förutsättningar för människor att bo kvar i glesbygd.

I motion 2012/13:N259 av Isak From och Helén Pettersson i Umeå (S) anför det att Sveaskogs ägardirektiv bör ses över så att bolaget kan ta initiativ till att höja skolungdomars och allmänhetens kunskaper om skogens betydelse, bl.a. för svensk välfärd. Motionärerna förespråkar gemensamma insatser från både skolan och skogsindustrin. Det kan ske i nära samarbete med kultursektorn, t.ex. med museer.

Statliga bolag bör föregå med gott exempel i skogen, framförs det i kommittémotion 2012/13:MJ450 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 10. Motionärerna förespråkar att Sveaskog AB ska se till att de kvarvarande gammelskogarna i bolagets bestånd ges ett långsiktigt skydd mot avverkning.

I motion 2012/13:N232 av Göran Lindell och Karin Nilsson (C) hänvisas till de stadgar i Sveaskog AB:s bolagsordning som gäller att bolaget genom försäljning av mark till enskilda möjliggör omarronderingar och tillköp för enskilt skogsbruk. Enligt motionärerna har avyttringen av skogsmark i huvudsak skett utifrån Sveaskogs urval av objekt och mindre utifrån enskilda markägares primära behov av att utvidga sina marker för ett mer hållbart jord- eller skogsbruk. Syftet med uppdraget till Sveaskog är att genom försäljning av mark på marknadsmässiga villkor medverka till utveckling av enskilda skogsbruksföretag och därigenom möjliggöra fler försörjningstillfällen på landsbygden. Motionärerna ser också ett behov av mark för enskilda jordbruksföretag och vill se ett utvidgat uppdrag som inrymmer även det ändamålet. Regeringen bör utvärdera hur den genomförda försäljningen har lyckats med avseende på uppställda mål och undersöka hur ett fortsatt uppdrag om markförsäljning ska utformas.

Det statliga ägandet av skogsområden bör samlas i ett nytt bolag, anför det i kommittémotion 2012/13:MJ313 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 14. Ett sådant bolag bör inte ha avkastning som främsta mål utan en hållbar användning av skogens resurser. Dagens vinstkrav gör det svårt för statliga skogsbolag och förvaltare att avstå från produktiva skogar till andra intressen, anser motionärerna. De vill att det föreslagna nya bolaget ska åläggas att avsätta större arealer till skyddade naturområden. Staten bör även fortsättningsvis tillhandahålla ersättningsmark vid skydd av värdefull natur även ovan odlingsgränsen och då i samråd med rennäringen, anför motionärerna.

I motion 2012/13:N240 av Lars-Axel Nordell (KD) anför det att flera av Sveriges naturskogar hotas av avverkning och att naturforskare därför menar att skogsmark bör undantas från industriellt skogsbruk för att bevara den biologiska mångfalden. Det är viktigt att staten i sina ägardirektiv till de statliga bolag som äger skog lyfter in att bolagen kan gå före när det gäller att skydda skog med höga naturvärden.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade senast i november 2011 frågor om statliga företag i ett betänkande (bet. 2011/12:NU5) med anledning av regeringens skrivelse 2010/11:140 med 2011 års redogörelse för företag med statligt ägande och då aktuella motioner.

Under det föregående riksmötet behandlade utskottet också ett par frågor om enskilda företag med statligt ägande, på basis av förslag av regeringen i budgetpropositionen och i propositionen Vårändringsbudget

för 2012. En fråga gällde Preaktio AB, där riksdagen i december 2011 bemyndigade regeringen att avveckla bolaget genom likvidation (prop. 2011/12:1 utg.omr. 24, bet. 2011/12:NU1). Preaktio, tidigare V&S Latin America AB, är ett vilande statligt helägt aktiebolag som förvaltat resterande del av köpeskillingen från försäljningen av V&S Vin & Sprit AB i juli 2008. Årsstämman beslutade i april 2012 att avveckla bolaget genom frivillig likvidation. En annan fråga gällde ett bemyndigande till regeringen att under 2012 besluta om kapitaltillskott på högst 1 miljard kronor till Ersättningsmark i Sverige AB. Riksdagen bemyndigade våren 2010 regeringen att överföra fastigheter med en samlad areal om högst 100 000 hektar produktiv skogsmark från Sveaskog till staten för att därefter användas som ersättningsmark (prop. 2009/10:169, bet. 2009/10:NU22). På bolagsstämman i april 2011 beslutades det därför om en utdelning från Sveaskog av dotterbolaget Ersättningsmark i Sverige som äger 100 000 hektar produktiv skogsmark. Mot bakgrund av den beskattning som aktualiserades när skogsmarken överläts, behövdes ett kapitaltillskott till det nybildade bolaget Ersättningsmark i Sverige. Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1) en reform av de statliga kapitalförsörjningsinsatserna. Som ett led i att skapa en tydligare aktörsstruktur för marknadskompletterande finansiering i tidiga skeden genomförde regeringen en sammanslagning av Almi Företagspartner AB och Innovationsbron AB så att ett gemensamt bolag etablerades till den 1 januari 2013. Ett förslag lades fram i propositionen Vårändringsbudget för 2012 (prop. 2011/12:99) om tillvägagångssätt för inrättandet av en gemensam organisation, där även ett bemyndigande begärdes för att överföra statens aktier i Innovationsbron AB till Almi Företagspartner AB. Finansutskottet föreslog att riksdagen skulle bemyndiga regeringen att överlåta statens aktier i Innovationsbron AB till Almi Företagspartner AB och vidta de åtgärder som var nödvändiga för att genomföra transaktionen (bet. 2011/12:FiU21). Riksdagen beslutade i enlighet med finansutskottets förslag.

Under det innevarande riksmötet beslutade riksdagen i december 2012, på regeringens förslag, att ge regeringen bemyndigande att helt eller delvis avyttra statens aktier i Vectura Consulting AB, Aktiebolaget Bostadsgaranti och Lernia AB (prop. 2012/13:1 utg.omr. 24, bet. 2012/13:NU1). I två reservationer – (S, MP, V) respektive (S, V) – yrkades det avslag på regeringens förslag. I budgetpropositionen (prop. 2012/13:1 utg.omr. 24) lämnade regeringen en återrapportering med anledning av att riksdagen våren 2011 uppmanade regeringen att återkomma till riksdagen med en redogörelse för olika handlingsalternativ för att åstadkomma en separering av accessnätet från Telia Sonera AB:s övriga verksamhet (bet. 2010/11:NU7). I december 2012 beslutade riksdagen vidare att medge att regeringen beslutar om en låneram i Riksgäldskontoret för SAS-koncernen för 2012–2015, till marknadsmässiga villkor och till ett belopp om högst 749 miljoner kronor (prop. 2012/13:46, bet. 2012/13:NU6). Låneramen ska utgöra en del av en ny kreditfacilitet som innebär att bolaget får en likvidi-

tetsreserv för sin fortsatta verksamhet. SAS har utarbetat en ny affärsplan för att säkra ett långsiktigt konkurrenskraftigt bolag. En förutsättning för att SAS ska kunna genomföra affärsplanen är att bolaget har tillgång till en likviditetsreserv. I en reservation (MP) förordades det att riksdagen skulle avslå regeringens förslag om en låneram och i stället begära att regeringen skyndsamt presenterade ett förslag till en ordnad avveckling av det statliga ägandet i SAS.

Information i budgetpropositionen

I budgetpropositionen för 2013 finns under rubriken Politikens inriktning (prop. 2012/13:1 utg.omr. 24 s. 70) ett avsnitt om statliga företag med rubriken Ett ägande med värdeskapande i fokus. Där konstateras att staten är en av Sveriges största bolagsägare och att bolagen representerar stora värden och sammantaget är en av Sveriges största arbetsgivare. Ytterst ägs bolagen av alla svenska medborgare gemensamt. Staten har därför ett stort ansvar att vara en aktiv, professionell och ansvarsfull ägare.

Regeringens uppdrag är att aktivt förvalta statens ägande i bolag så att den långsiktiga värdeutvecklingen blir den bästa möjliga och, i förekommande fall, de särskilt uttryckta samhällsuppdragen utförs väl. Regeringen anser att det är av största vikt att de bolag som ägs av staten förvaltas på ett aktivt och professionellt sätt med värdeskapande som ett övergripande mål. Det innebär att företagen ska agera långsiktigt, effektivt och lönsamt, att de ska ges förmåga att utvecklas samt att de ska bidra till en positiv värdeutveckling genom bl.a. hållbart företagande.

Som princip anser dock regeringen att staten inte ska äga bolag som verkar på kommersiella marknader med fungerande konkurrens, om företaget inte har ett särskilt beslutat samhällsuppdrag som är svårt att klara av på något annat sätt. Regeringens ambition är att minska det statliga ägandet. Regeringen redovisar att den sedan 2006 har gått igenom de statligt ägda bolagen för att pröva skälen för ett fortsatt statligt ägande. Resultaten av genomgångarna kan leda till omstruktureringar, förändringar eller förtydliganden av bolagens uppdrag. För de bolag där det finns ett försäljningsbemyndigande inbegriper den aktiva förvaltningen även att förbereda dem inför försäljning. Under perioden 2007–2011 genomfördes försäljningar av aktier i statligt ägda bolag som totalt gav ca 118 miljarder kronor i försäljningsintäkter till staten.

Att fastställa ekonomiska mål för de statligt ägda bolagen är enligt regeringen ett viktigt verktyg i ägarstyrningen. Syftet med målen är att förbättra värdeutvecklingen genom att bolagets lönsamhet, effektivitet och risknivå löpande mäts, följs upp och utvärderas. För att säkerställa att alla bolag har relevanta mål kommer regeringen att inom tre år ha gått igenom de ekonomiska målen för de bolag som sorterar under Finansdepartementet. Som aviserats på Vattenfall AB:s bolagsstämma våren 2012 pågår ett

arbete med se över de ekonomiska målen för bolaget. Nya ekonomiska mål för AB Svenska Spel och Aktiebolaget Svensk Exportkredit beslutades vid respektive bolags årsstämma våren 2012.

När det gäller hållbart företagande sägs att de statligt ägda bolagen ska vara föredömen i sitt arbete med att förena hållbarhetsfrågor med affärsstrategin och den löpande verksamheten. Bolagen ska identifiera risker och möjligheter förenade med hållbarhet, rapportera dem på ett transparent sätt och därefter hantera dem i sin affärsverksamhet. Bolagen ska bedriva ett hållbart företagande genom ett långsiktigt och ansvarsfullt ställningstagande till mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö, antikorruption, affäretik, jämställdhet och mångfald. Regeringen förväntar sig att alla statligt ägda bolag stöder och följer OECD:s riktlinjer för multinationella företag, de tio principerna i FN:s Global Compact samt FN:s ramverk för företag och mänskliga rättigheter.

Regeringen ålade de statliga bolagen 2007 att rapportera sitt hållbarhetsarbete enligt riktlinjerna för Global Reporting Initiative (GRI). Sedan 2012 ställer regeringen krav på att samtliga styrelser i de statligt ägda bolagen ska fastställa långsiktiga övergripande hållbarhetsmål knutna till verksamheten samt strategier för att nå målen. Mål och måluppföljning inom hållbart företagande ska redovisas i bolagens årsredovisningar och kommer att fr.o.m. 2014 följas upp kontinuerligt i den löpande bolagsstyrningen. Finansdepartementet kommer även att med början under hösten 2012 leda ett nätverk med de statligt ägda bolagen för att inspirera och höja kunskapen inom hållbarhetsområdet.

Ett av statens viktigaste instrument i bolagsstyrningen är att utse kompetenta och väl fungerande styrelser. Ungefär hälften av styrelseledamöterna (49 procent) i de statligt helägda bolagen utgörs av kvinnor, vilket jämförs med att det i de svenska börsbolagen finns 24 procent. Cirka 43 procent av de statligt ägda bolagen har i dag en styrelseordförande som är kvinna, vilket är en ökning från 23 procent 2006 och kan jämföras med börsbolagens 5 procent. Bland de verkställande direktörerna i de statligt del- eller helägda bolagen var 29 procent kvinnor vid utgången av 2011 jämfört med 21 procent föregående år. Andelen kvinnor i ledningsgrupperna är 38 procent.

Försäljningsbemyndiganden

I regeringens skrivelse 2011/12:140 redovisas (s. 17) de företag för vilka riksdagen gett regeringen bemyndiganden att minska eller avveckla ägandet. Det gäller Nordea Bank AB (prop. 1991/92:21, bet. 1991/92:NU4 och prop. 2006/07:57, bet. 2006/07:NU16), SAS AB (prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35), AB Svensk Exportkredit (prop. 1995/96:141, bet. 1995/96:NU26 och prop. 2002/03:142, bet. 2002/03:NU14), Swedish National Road Consulting AB¹ (prop. 2010/11:1, bet. 2010/11:TU1) och AB

¹ Sedan skrivelsen lämnades har förvaltningen av bolaget flyttats från Regeringskansliet till Trafikverket.

Svensk Bilprovning (prop. 2009/10:54, bet. 2009/10:NU10). Dessutom har riksdagen, som nyss nämnts, gett regeringen bemyndigande att helt eller delvis avyttra statens aktier i Vectura Consulting AB, Aktiebolaget Bostadsgaranti och Lernia AB (prop. 2012/13:1 utg.omr. 24, bet. 2012/13:NU1).

Riksdagen avslag hösten 2011 (bet. 2011/12:NU5) ett motionsyrkande om att de bemyndiganden som regeringen har att sälja statliga bolag återkallas till dess att regeringen presenterat en hållbar strategi för det statliga ägandet liknande det här aktuella yrkandet i motion 2012/13:N369 (SD). Motionsyrkandet följdes upp i en reservation (SD).

Utredning om Regeringskansliets förvaltning av de statligt ägda bolagen

Regeringen gav i april 2011 en särskild utredare (ordföranden för Kollegiet för svensk bolagsstyrning Hans Dahlborg) i uppdrag (dir. 2011:33) att lämna förslag till hur de verksamheter inom Regeringskansliet som för närvarande svarar för förvaltningen av företag med statligt ägande bör bedrivas och organiseras. Syftet med utredningen är att klarlägga dels vilken organisationsform som är lämpligast utifrån regeringens mål med verksamheten, dels vilka åtgärder som behöver vidtas för att säkerställa att förvaltningen blir så effektiv och ändamålsenlig som möjligt, samtidigt som riksdagen och allmänheten ges tillfredsställande möjligheter till insyn. I mars 2012 presenterade utredaren sina förslag (SOU 2012:14). Utredaren föreslår att den operativa förvaltningen av statens ägande i de statligt hel- och delägda bolagen överförs till två statligt helägda aktiebolag. Det ena förvaltningsbolaget föreslås äga och förvalta de bolag som har ekonomiskt värdeskapande som huvudsakligt uppdrag. Det andra förvaltningsbolaget föreslås äga och förvalta de bolag som har som övervägande uppdrag att skapa samhällsnytta. Ansvaret för den övergripande och strategiska styrningen av statens ägande och bolagens uppdrag kommer fortsatt att ligga hos riksdagen och regeringen medan den operativa ägarutövningen kommer att skötas av förvaltningsbolagen. Utredaren föreslår vidare ett ägarpolitiskt ramverk. Ramverket föreslås innehålla en långsiktig ägarstrategi med övergripande strategiska mål för förvaltningen av det statliga ägandet av bolag, årliga riktlinjer för förvaltningen, utvärderingar av förvaltningen samt grundläggande regler i lag. Ägarstrategin ska lägga fast den övergripande strategiska inriktningen av ägarpolitiken och ägarstyrningen på flera års sikt och ange långsiktiga mål och principer för statens ägande och förvaltning av bolagen. Årliga riktlinjer för den förvaltning som förvaltningsbolagen ansvarar för ska bidra till att öka tydligheten och transparensen i regeringens ägarstyrning och stödja en ökad öppenhet i statens agerande som ägare. Förvaltningen av statliga bolag bör i likhet med annan förvaltning bli föremål för grundliga utvärderingar som underlag för regeringens och riksdagens styrning. Förslaget är att utvärderingar genomförs vartannat

år och redovisas i en skrivelse till riksdagen. Utredaren bedömer att vissa grundläggande bestämmelser som rör förvaltningen och styrningen av statens ägande av bolag bör regleras i lag. Betänkandet har remissbehandlats.

Jämställdhet inom statliga företag

I regeringens skrivelse 2011/12:140 sägs i avsnittet om hållbart företagande i ägarpolicy (s. 127) följande:

De statligt ägda bolagens styrelser och ledningar ska vara ett föredöme i jämställdhetsarbetet. Regeringen ser det som en fortlöpande och angelägen uppgift att ta till vara den kompetens och erfarenhet som både kvinnor och män har, inte minst genom tillsättningar på chefsnivå. Regeringen anser att det är av stor vikt att öka andelen kvinnor i företagsledande ställning. Precis som staten som ägare ska vara ett föredöme genom jämställdhet i styrelserna, är det angeläget att de statligt ägda bolagen driver utvecklingen mot en balanserad könsfördelning på företagsledande befattningar. De statligt ägda bolagen ska aktivt arbeta med jämställdhetsfrågor.

Riksdagen avtog hösten 2011 en motion med begäran om ett tillkännagivande om vikten av att öka andelen kvinnor i företagsledande befattningar inom företag med statligt ägande (bet. 2011/12:NU5). Motionsyrkandet följdes upp i en reservation (S, MP, V).

Löner för ledande befattningshavare inom statliga företag

I regeringens skrivelse 2011/12:140 sägs i avsnittet om ersättningar och andra anställningsvillkor under rubriken Riktlinjer för anställningsvillkor (s. 32) följande om ersättning till ledande befattningshavare:

Den 20 april 2009 beslutade regeringen om riktlinjer för anställningsvillkor för ledande befattningshavare i företag med statligt ägande [...]. Möjligheten att ge rörlig lön till ledande befattningshavare togs bort i dessa riktlinjer. I bolag där staten direkt eller indirekt är en av flera delägare bör regeringen i dialog med övriga ägare verka för att regeringens riktlinjer tillämpas så långt som möjligt. Styrelserna i de statligt ägda bolagen är ansvariga för att regeringens riktlinjer för anställningsvillkor för ledande befattningshavare tillämpas.

Enligt ersättningsprinciperna i riktlinjerna ska totalersättningen till ledande befattningshavare vara rimlig och väl avvägd. Den ska även vara konkurrenskraftig, takbestämd och ändamålsenlig, samt bidra till en god etik och företagskultur. Ersättningen ska inte vara löneledande i förhållande till andra jämförbara företag utan ska präglas av måttfullhet. Riktlinjerna anger även att detta ska vara vägledande också för den totala ersättningen till övriga anställda.

Riktlinjerna för anställningsvillkor för ledande befattningshavare i företag med statligt ägande återges i skrivelsen (s. 130). Regeringen följer upp hur riktlinjerna har tillämpats. Resultatet av den senaste uppföljningen redovisas i skrivelsen i ett särskilt avsnitt (s. 32).

Riksdagen avtog hösten 2011 en motion med begäran om nya riktlinjer för lönesättning för ledande befattningshavare i statliga bolag (bet. 2011/12:NU5).

Etiska regler för statliga bolag

Frågan om etiska regler för statliga bolag behandlades i ett interpellations-svar i november 2012 av statsrådet Peter Norman med anledning av en interpellation (ip. 2012/13:84) av Monica Green (S). Statsrådet hänvisade till att det i statens ägarpolicy slås fast att statligt ägda bolag ska vara föredömen inom området hållbart företagande och att ägarpolicyen fastställer vilka internationella riktlinjer som alla statligt ägda företag ska följa. Vidare hänvisade statsrådet till att staten sedan 2007 har ett krav på statligt ägda bolag att de årligen ska hållbarhetsrapportera i enlighet med GRI, Global Reporting Initiative, och att bolagen i en sådan hållbarhetsrapport bör beskriva de utmaningar som man möter i bl.a. länder med svag demokrati och hur man agerar för att följa riktlinjerna i ägarpolicyen. Vidare anförde statsrådet att styrelserna i de statligt ägda bolagen våren 2012 fått i uppdrag att under 2013 fastställa hållbarhetsmål och strategier för att nå dit. Målen ska vara relevanta för affärsverksamheten, utmanande, få och övergripande, uppföljningsbara samt tydliga och enkla att kommunicera. Slutligen hänvisade statsrådet till regeringens löpande arbete med att se över kompetensen och engagemanget i styrelserummen i hållbarhetsfrågor, till vilket även arbetet med rekryteringsfrågor hör.

AB Svensk Bilprovning

Hösten 2009 beslutade riksdagen om en omreglering av fordonsbesiktningssmarknaden som innebar en konkurrensutsättning av marknaden fr.o.m. den 1 juli 2010 (prop. 2009/10:32, bet. 2009/10:TU8). Regeringen framförde i propositionen att en omreglerad bilbesiktningssmarknad i stort sett kommer att leda till bättre tillgänglighet för konsumenter och brukare. På en omreglerad marknad utan monopol och med fri prissättning finns det incitament för besiktningsorganen att effektivisera sin verksamhet. Det finns också en möjlighet för dem att i större omfattning anpassa servicen efter kundernas önskemål och behov, t.ex. genom kvälls- och helgöppet. I och med detta skapas också fler arbetstillfällen på besiktningssmarknaden, eftersom det krävs fler anställda vid ett ökat öppethållande, framhöll regeringen.

Till följd av beslutet om omregleringen av fordonsbesiktningssmarknaden fattade riksdagen även beslut om att bemyndiga regeringen att förändra statens ägande i AB Svensk Bilprovning och att ge bolaget ett nytt uppdrag (prop. 2009/10:54, bet. 2009/10:NU10). I juli 2011 ingick staten ett avtal med övriga aktieägare i Svensk Bilprovning som gör det möjligt för bolaget att förbereda en försäljning av delar av bolagets stationsnät. Vid en extra bolagsstämma i Svensk Bilprovning i januari 2012 fattades beslut om att dela in stationsnätet i tre ungefär lika stora grupper; den nordöstra gruppen, den sydvästra gruppen och riksguppen. Vidare beslöt man att Svensk Bilprovning skulle behålla riksguppen och att den nordöstra och sydvästra gruppen skulle säljas. Den nordöstra gruppen består av i huvudsak stationer i Mälardalen och norra Sverige, medan den sydvästra i huvudsak består av stationer i södra och västra Sverige. Indelningens syfte

är att skapa förutsättningar för en väl fungerande marknad samtidigt som täckningen avseende fordonsbesiktningar i hela landet fortfarande är god. I november 2012 slutfördes försäljningen av den nordöstra gruppen till Opus Group.

I januari 2013 meddelades det att delförsäljningen av Svensk Bilprovning slutförs genom att ägarna i Svensk Bilprovning delar bolaget i två delar. Efter delningen blir Svensk Bilprovning ett helstatligt bolag med ett rikstäckande stationsnät. De tidigare minoritetsägarna i Svensk Bilprovning blir ägare till det sydvästra stationsnätet och har i sin tur träffat ett avtal med industribolaget Volati AB om den operativa driften av det sydvästra stationsnätet. Det formella beslutet om uppdelningen fattas vid en extra bolagsstämma i slutet av februari 2013 och affären slutförs i mars 2013.

Telia Sonera AB

Riksdagen återkallade våren 2011 det bemyndigande som riksdagen lämnade våren 2001 avseende dåvarande Telia AB om att regeringen utan begränsningar fick förändra statens ägande i bolaget och de bemyndiganden som riksdagen lämnade våren 2007 avseende Telia Sonera AB (bet. 2010/11:NU7). I en reservation (M, FP, C, KD) motsattes att bemyndigandena skulle återkallas.

I Uzbekistan äger Telia Sonera AB sedan 2007 bolaget Ucell. I samband med köpet av bolaget ingick Telia Sonera ett avtal med Takilant Limited avseende förvärv av en 3G-licens, frekvenser och nummerserier i utbyte mot en kontant ersättning om 30 miljoner USD och ett 26-procentigt innehav i Ucell. Förvärvet av dessa tillgångar var en förutsättning för etableringen i landet och möjligheten att bedriva telekomverksamhet. Enligt Telia Sonera utfördes vid förvärvstillfället en bakgrundskontroll av Takilant för att säkerställa att företaget hade alla nödvändiga tillstånd och var ägare av de tillgångar som ingick i köpet. Det fastställdes även att de som företrädde bolaget hade mandat att göra det.

En brottsförundersökning som leds av en överåklagare pågår som rör Telia Soneras etablering i Uzbekistan. Vidare har en utredning initierats av Telia Sonera för att undersöka om bolagets investering i en 3G-licens tillsammans med frekvenser och nummerserier i Uzbekistan år 2007 och därefter inneburit att företrädare för bolaget gjort sig skyldiga till korruptionsbrott eller penningtvätt. I den rapport som den anlitade advokatbyrån presenterade i februari 2013 anfördes att det av den information som utredningen förfogat över inte är fastslaget att bestickning eller penningtvätt förekommit. Vidare anges att – på grund av vissa brister med avseende på information – de misstankar om brott som framförts i media och av den svenska Åklagarmyndigheten inte heller kan avföras genom utredningen. Däremot framförs allvarlig kritik mot projektledning, vd och styrelse för hur affären har genomförts.

Vattenfall AB

Riksdagen beslutade i juni 2010 att godkänna att uppdraget för Vattenfall AB skulle förtydligas i enlighet med vad regeringen hade föreslagit (prop. 2009/10:179, bet. 2009/10:NU23). Detta innebär att Vattenfall ska generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget tillhör ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. Utskottet ansåg att regeringen hade lyckats med att ge de förtydligade ägardirektiven en sådan utformning att de oklarheter som hade funnits och som bl.a. hade påtalats av Riksrevisionen vid ett par tillfällen skulle komma att undanröjas. I en reservation (S, V, MP) yrkades avslag på regeringens förslag. Riksdagen borde uppmana regeringen att återkomma med ett nytt förslag i enlighet med vad som förordades i reservationen, ansåg reservanterna.

Som en följd av riksdagens beslut antogs vid en extra bolagsstämma i augusti 2010 en ny bolagsordning för Vattenfall. Enligt denna (3 §) är föremålet för bolagets verksamhet att generera en marknadsmässig avkastning genom att direkt eller genom dotter- och intressebolag

- affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion
- tillhandahålla och bedriva handel med produkter och tjänster inom områden som främjar, stöder och kompletterar energiverksamheten, företrädesvis inom data- och telekommunikationsområdena samt abonnemangsrelaterade produkter och tjänster
- bedriva entreprenad- och konsultverksamhet inom främst energiområdet
- äga och förvalta dels fastigheter, dels aktier och andra värdepapper med anknytning till nämnda verksamheter
- för koncernens räkning bedriva kapital- och likviditetsförvaltning samt handel med värdepapper samt att bedriva därmed förenlig verksamhet.

Våren 2011 beslutade riksdagen om ett tillkännagivande om att Vattenfall ska förbli ett helägt statligt bolag (bet. 2010/11:NU7). I betänkandet hänvisade utskottet till att regeringen i budgetpropositionen för 2011 (prop. 2010/11:1 utg.omr. 24 s. 60) hade redovisat att den skulle kunna komma att överväga en ägarbreddning i Vattenfall. Utskottet ansåg att sådana planer på en försäljning av Vattenfall borde avvisas. För utskottet var det självklart att Vattenfall ska kvarstå i helstatlig ägo. Vattenfall är en dominerande aktör på en marknad som inte fungerar väl. Vidare förvaltar Vattenfall viktiga gemensamma naturresurser och kan med rätt styrning vara ett oerhört kraftfullt energipolitiskt verktyg, menade utskottet. I en reservation (M, FP, C, KD) avvisades förslaget.

I ett betänkande hösten 2011 (bet. 2011/12:NU5) avstyrkte utskottet fem motioner i vilka det hade krävts uttalanden av riksdagen om Vattenfalls roll i omställningen av energisystemet. I sitt ställningstagande hänvisade utskottet till det nyssnämnda riksdagsbeslutet våren 2010 om förtydligat

uppdrag för Vattenfall. När det gällde Vattenfalls roll inom energipolitiken betonade utskottet att lönsamhet är centralt för bolagets verksamhet. För att kunna spela en roll i omställningen av energisystemet måste Vattenfall ha en stabil ekonomi och stora ekonomiska resurser. Produktion och distribution av el är kapitalintensiva verksamheter som kräver stora investeringar. Utskottet såg marknadsmässighet som ett centralt begrepp, om Vattenfall ska kunna spela en sådan roll i energiomställningen som utskottet vill se. Utskottet hänvisade vidare till att regeringen i propositionen om förtydligat uppdrag för Vattenfall hade meddelat sin avsikt att använda EU:s s.k. 2020-mål som referenspunkt för uppföljning av Vattenfalls roll i energiomställningen. De nämnda målen handlar om att utsläppen av växthusgaser ska minska med 20 procent jämfört med 1990 års nivå, att 20 procent av den totala energianvändningen ska komma från förnybara energikällor samt att energieffektiviseringen ska öka med 20 procent. Utskottet, som ansåg att det är mycket bra att använda EU:s 2020-mål som referenspunkt, anförde att det därmed kommer att bli möjligt att utvärdera om Vattenfall verkligen är ett av de bolag som leder utvecklingen mot minskade utsläpp av klimatgaser och ökad andel förnybar energi samt aktivt verkar för en effektivare energianvändning. När det gällde en del av förslagen som lades fram i motionerna noterade utskottet att de hade en detaljeringsgrad och en utformning som knappast kan anses vara förenliga med den roll ett statligt bolag har och hur riksdag och regering bör styra dessa bolag. Utskottet konstaterade dock att Vattenfall genomför en rejäl satsning på vindkraft.

Motionsyrkandena följdes upp i tre reservationer (S, MP, V). Riksdagen följde utskottet.

Vattenfall presenterade i september 2011 i en bok med titeln *Sex energikällor – ett energisystem* de sex energikällor som Vattenfall arbetar med, nämligen biomassa, kolkraft, kärnkraft, naturgas, vattenkraft och vindkraft. Under rubriken Vattenfalls strategiska inriktning sägs det att Vattenfalls vision är att skapa en stark och diversifierad europeisk produktionsportfölj med hållbara och ökande intäkter och starka tillväxtmöjligheter samt att bolaget ska vara bland de ledande aktörerna inom utveckling av miljömässigt hållbar energiförsörjning. De kommande åren kommer Vattenfall att fokusera på sina kärnmarknader, dvs. de marknader där Vattenfall har en stark position, för närvarande Tyskland, Sverige och Nederländerna. Under de närmaste åren kommer den organiska tillväxten inom elproduktion att fokuseras på vindkraft, kärnkraft, gaseldade kraftverk och, om möjligt, vattenkraft. Vattenfall kommer också att investera i sameldning av biomassa i redan befintliga stenkolseldade kraftverk, under förutsättning att stödsystem utvecklas i framtiden.

Vid en extra bolagsstämma i november 2012 beslutades nya ekonomiska mål för Vattenfall. Lönsamhetsmålet sänktes från 15 procents avkastning på eget kapital till 9 procents avkastning på sysselsatt kapital. Lönsamhetsmålet sänktes med hänvisning till att man förväntar sig att elpri-

set och resultatutvecklingen stabiliseras på en lägre nivå, till följd av såväl en svagare konjunktur som ett ökat utbud på elmarknaden. När det gäller kapitalstruktur har Vattenfall två mål. Skuldsättningsgraden ska ligga i intervallet 50–90 procent och internt tillförda medel ska utgöra 22–30 procent av den justerade nettoskulden.

På den extra bolagsstämman presenterades även nya hållbarhetsmål. Dessa mål utgår från ägarens, statens, riktlinjer och anknyter till EU:s 2020-mål.

- Vattenfall ska minska sina koldioxidutsläpp till 65 miljoner ton i absoluta utsläpp till 2020. (2010 var utsläppen 94 miljoner ton.)
- Vattenfalls tillväxttakt inom förnybar energi ska vara högre än den genomsnittliga tillväxttakten för de marknader bolaget verkar på i norra Europa. Detta mäts årligen.
- Kvantitativa mål på energieffektivisering – såväl internt som externt – ska sättas. Detta sker så snart EU-direktiven för energieffektivisering har omvandlats till konkreta, nationella mål.

Frågan om Vattenfalls andel av förnybar el behandlades i ett interpellations-svar i december 2012 av statsrådet Peter Norman med anledning av en interpellation (ip. 2012/13:159) av Kent Persson (V). I sitt svar uppgav statsrådet bl.a. att i princip alla beslut om nyinvesteringar som fattats de senaste åren har rört förnybar produktion. Bland annat har Vattenfalls vindkraftsproduktion utvecklats från 0,6 terawattimmar 2006 till 3,4 terawattimmar 2011. Vad gäller kommande investeringar med låga koldioxidutsläpp hänvisade statsrådet till att Vattenfall uppgett att andelen av de totala investeringarna kommer att dubblas från 33 procent år 2012 till 66 procent år 2016. Statsrådet hänvisade även till att Vattenfalls avkastningsmål reviderades vid en extra bolagsstämma i november 2012 och att det därmed uppstår nya investeringsmöjligheter. I samband med bolagsstämman tydliggjordes också att staten som ägare anser att det är viktigt att bolaget tydligt förhåller sig till sitt uppdrag att vara en av de ledande i omställningen och att en framtida strategi bör innehålla fortsatta investeringar i förnybar energi. På sikt bör det ske en reduktion av de delar av produktionen som släpper ut störst mängd koldioxid. Vidare hänvisade statsrådet till att regeringen våren 2012 gett bolagsstyrelserna i de statliga bolagen i uppdrag att fastställa relevanta och mätbara hållbarhetsmål. För Vattenfall ligger det sedan tidigare beslutade målet att bolaget ska minska sina koldioxidutsläpp till 65 miljoner ton till år 2020 fast. År 2010 var utsläppen 94 miljoner ton, och 2011 var utsläppen 89 miljoner ton. Bolaget har även beslutat om ett nytt mål avseende ökad andel förnybar produktion: Vattenfalls tillväxttakt inom förnybar energi ska vara högre än den genomsnittliga tillväxttakten för de marknader bolaget verkar på i norra Europa, anförde statsrådet.

Sveaskog AB

År 2011 ägde Sveaskog 14 procent av den produktiva skogsmarken i Sverige, och den övriga statligt ägda produktiva skogsmarken uppgick till 3 procent. Sveaskogs miljöarbete utgår från bolagets egen miljöpolicy. Målet i miljöpolicyen är att 20 procent av den produktiva skogsmarken ska användas till naturhänsyn och naturskydd. Sveaskog är certifierat enligt FSC:s standard (Forest Stewardship Council). Förutom FSC-certifieringen arbetar Sveaskog på tre sätt för att nå 20-procentsmålet, nämligen med ekoparker, med naturvårdsskogar och genom naturvårdshänsyn vid avverkning i produktionsskogar. Med ekoparker avses sammanhängande parker med höga naturvärden, där ca 50 procent av marken är helt undantagen från avverkning. Naturvårdsskogar är mark som bolaget avsätter som renodlad naturvårdsareal.

Riksdagen fattade våren 2010 beslut om förändrat uppdrag för Sveaskog AB (prop. 2009/10:169, bet. 2009/10:NU22). Innebörden av beslutet är att bolagets verksamhet ska ha en affärsmässig grund och generera en marknadsmässig avkastning. Bolaget ska vara en oberoende aktör med kärnverksamhet inom skogsbruk utan egna stora intressen som slutanvändare av skogsråvara. Sveaskog bör också kunna bedriva närliggande verksamhet om det bidrar till att öka bolagets avkastning. Dessutom ska bolaget även fortsättningsvis genom försäljning av mark på marknadsmässiga villkor möjliggöra omarronderingar och tillköp för enskilt skogsbruk, särskilt i glesbygd. Försäljning av mark ska ske till dess att 10 procent av den areal bolaget hade 2002, vid bolagets bildande, är avyttrad.² Sveaskogs uppdrag att tillhandahålla ersättningsmark till staten upphörde vid utgången av 2010. Härutöver bemyndigades regeringen att överföra fastigheter med en sammanlagd areal om högst 100 000 hektar produktiv skogsmark från Sveaskog till staten för att därefter användas som ersättningsmark.

På en bolagsstämma i april 2011 beslutades som nämnts det om en utdelning från Sveaskog av dotterbolaget Ersättningsmark i Sverige AB som äger 100 000 hektar produktiv skogsmark. Bolaget ska förvalta skogsmark som staten kan använda som ersättningsmark vid bildande av naturreservat.

Enligt information på Sveaskogs webbplats har bolagets urval av skogsmarker skett utifrån en avstämning med Naturvårdsverket om var i landet det finns skyddsvärd skogsmark hos andra markägare. Urvalet har också skett utifrån principerna att ersättningsmarken ska ha geografisk närhet till de reservat som ska bildas och arealmässigt bestå av större sammanhängande block. Sveaskogs miljöpolicy innebär att 20 procent av bolagets produktiva skogsmark, nedanför gränsen för fjällnära skog, avsätts för naturvårdsändamål. Den nyssnämnda produktiva skogsmarken på 100 000 hektar som delats ut till Ersättningsmark AB räknas inte in i Sveaskogs naturvårdsareal. Nästan all Sveaskogs mark används till fler aktiviteter än

² Enligt årsredovisningen 2011 hade Sveaskog vid utgången av 2011 sålt totalt 302 799 hektar mark, vilket motsvarar 6,94 procent av markinnehavet vid programmets inledning 2002.

skogsbruk. Det handlar bl.a. om jakt och fiske. Utdelningen av 100 000 hektar skogsmark i större sammanhängande block påverkar företag, föreningar och personer som har arrendeavtal med Sveaskog. De som berörs är till största delen jaktlag som arrenderar jakträtt av Sveaskog, sägs det på webbplatsen.

I december 2012 ingicks ett köpeavtal mellan Ersättningsmark AB och Naturvårdsverket, som innebär att Naturvårdsverket köpte 100 000 hektar produktiv skogsmark av Ersättningsmark AB. Naturvårdsverket ska ansvara för att byta den produktiva skogsmarken mot skyddsvärd skog. Naturvårdsverket har, enligt uppgift, värderat den övertagna skogsmarken och tänkbara blivande naturreservat från de tre stora skogsbolagen, kyrkan och några allmänningar samt påbörjat förhandlingarna för att genomföra bytesaffärerna.

När det gäller Sveaskogs jaktarrenden, som är föremål för yrkande i motion 2012/13:N258 (S), besvarade statsråd Peter Norman i februari 2011 en skriftlig fråga av Jonas Sjöstedt (V) i detta ämne (fr. 2010/11: 263). Frågeställaren ville veta om det ansvariga statsrådet avsåg att använda statens ägande av Sveaskog för att försäkra att bolagets policy för jaktarrenden inte innebär att möjligheterna till jakt för lokala jaktlag begränsas av att arrendekostnaderna stiger kraftigt. I sitt svar konstaterade statsrådet att Sveaskog är ett statligt ägt bolag som agerar på marknadsmässiga villkor. Det är bolagsledningen som ansvarar för frågor som rör den löpande verksamheten och operativa beslut. Statsrådet har således inte för avsikt att påverka bolagets policy för jaktarrenden eller dess prissättning. Statsrådet hade dock fått information från Sveaskog om att bolaget, till skillnad från frågeställaren, menar att de nya jaktavtalen och prisjusteringarna kan leda till att fler och framför allt yngre jägare kommer att kunna få plats i jaktlagen, eftersom avtalskonstruktionen och prissättningen ska uppmuntra jaktlagen att ta in nya medlemmar. Sveaskog tillämpar också rabatter för yngre jägare, sade statsrådet. Riksdagen avlog hösten 2011 en motion om arrendepriiser liknande den här aktuella i motion 2012/13:N258 (S). Motionsyrkandet följdes upp i en reservation (S, SD, V).

Riksdagen avlog hösten 2007, hösten 2008 och hösten 2011 motionsyrkanden om ett samlat statligt ägande av skog liknande det här aktuella yrkandet i motion 2012/13:MJ313 (V). Yrkandena följdes upp i reservationer (V).

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Försäljning av statliga företag
- Övergripande om förvaltning av statliga företag
- Ekologiska och sociala mål
- Övrigt om mål

- Jämställdhet
- Vattenfall AB
- Frågor om Sveaskog AB m.m.
- Skrivelsen om företag med statligt ägande.

Försäljning av statliga företag

Utskottets syn på statligt ägande av företag överensstämmer med regeringens. Staten har att ange ramar och regelsystem för näringslivets verksamhet och bidra till att skapa förutsättningar för långsiktig tillväxt. När staten samtidigt uppträder som ägare och som utformare av de regler som ska gälla för näringslivets verksamhet uppstår problem som undviks när konkurrensutsatt verksamhet bedrivs i privat regi. Staten ska inte äga bolag som verkar på kommersiella marknader med fungerande konkurrens. Det finns dock inte skäl att sälja bolag som utvecklas bättre med staten som ägare eller där marknadsförhållandena är sådana att en försäljning skulle försämra konkurrensen eller motverka en god utveckling av sysselsättningen. Ett fortsatt statligt ägande kan också vara motiverat om det finns särskilda nationella intressen eller samhällsuppdrag som svårligen kan hanteras utan ett statligt inflytande.

Den här redovisade synen på statligt ägande av företag låg bakom de bemyndiganden som riksdagen tidigare gett regeringen avseende Telia Sonera AB. Utskottet finner det beklagligt att riksdagen våren 2011 fattade beslut om att återkalla dessa bemyndiganden.

Utskottet kan inte se något skäl för att de bemyndiganden att sälja eller ändra ägandet som regeringen har ska dras tillbaka, vilket förordas i motion 2012/13:N369 (SD) och – när det gäller AB Svensk Bilprovning – i motion 2012/13:T314 (S) och kommittémotion 2012/13:T477 (S). Utskottet noterar att Transportstyrelsen enligt fordonslagen (2002:574) ska kontrollera att besiktningsverksamheten fungerar väl med avseende på trafiksäkerhet, miljö, prisutveckling, teknikutveckling och tillgänglighet.

För närvarande har regeringen, som tidigare redovisats, bemyndigande att sälja eller ändra ägandet i företag med statligt ägande för Nordea Bank AB, SAS AB, AB Svensk Exportkredit, Swedish National Road Consulting AB, AB Svensk Bilprovning, Vectura Consulting AB, Aktiebolaget Bostadsgaranti och Lernia AB. I motion 2012/13:N292 (M) förordas fortsatt försäljning av företag med statligt ägande och i motion 2012/13:N284 förordas försäljning av Telia Sonera AB. När det gäller frågan om försäljning av företag med statligt ägande, vill utskottet erinra om vad regeringen har sagt i budgetpropositionen för 2013 om att den sedan 2006 har gått igenom de statligt ägda bolagen för att pröva skälen för ett fortsatt statligt ägande. Utskottet ser inget skäl för riksdagen att agera i denna fråga och avstyrker därmed de nämnda motionerna.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att riksdagen bör avslå samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Övergripande om förvaltning av statliga företag

Uttalanden av riksdagen i olika frågor som rör förvaltning av statliga företag begärs i de fem motionerna 2012/13:N2 (S), 2012/13:N276 (S), 2012/13:N303 (S), 2012/13:N356 (S) och 2012/13:N365 (S).

För staten som ägare är det centralt att de statliga bolagen bedriver sin verksamhet så att ett långsiktigt värdeskapande uppnås. En förutsättning för detta är att företagandet bedrivs hållbart, definierat som ett ansvarsfullt utnyttjande av resurser samt hantering av mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, antikorruption, affärsetik, jämställdhet och mångfald. Förvaltningen ska vara effektiv, professionell och transparent. I statens ägarpolicy slås fast att statligt ägda bolag ska vara föredömen inom området hållbart företagande. Ägarpolicyen fastställer vilka internationella riktlinjer som alla statligt ägda företag ska följa. År 2012 utökades dessa med FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Sedan 2007 har staten också ett krav på statligt ägda bolag att de årligen ska rapportera sitt hållbarhetsarbete enligt riktlinjerna för Global Reporting Initiative (GRI). I ägarpolicyen anges vidare att statligt ägda bolag ska ha en genomtänkt och förankrad policy och strategi samt fastställda mål för att hantera hållbart företagande. Regeringen ställer sedan 2012 krav på att samtliga styrelser i de statligt ägda bolagen ska fastställa långsiktiga övergripande hållbarhetsmål knutna till verksamheten samt strategier för att nå målen. Målen ska vara relevanta för affärsverksamheten, utmanande, få och övergripande, uppföljningsbara samt tydliga och enkla att kommunicera. Mål och måluppföljning inom hållbart företagande ska redovisas i bolagens årsredovisningar och kommer att fr.o.m. 2014 följas upp kontinuerligt i den löpande bolagsstyrningen.

I april 2009 beslutade regeringen – som tidigare redovisats – om riktlinjer för anställningsvillkor för ledande befattningshavare i företag med statligt ägande. Utskottet anser därför att det inte finns något behov av ett riksdagsuttalande om lönesättningen för ledande befattningshavare i statliga bolag.

Med det anförda avstyrker utskottet de fem här aktuella motionerna i berörda delar.

Ekologiska och sociala mål

I kommittémotionerna 2012/13:N1 (MP) och 2012/13:A386 (MP) föreslås ett tillkännagivande om en ändring av statens ägarpolicy för statligt ägda företag så att den inte bara föreskriver ekonomiska mål utan också sociala och ekologiska mål.

Som redovisats anges i statens ägarpolicy att statligt ägda bolag ska vara föredömen inom området hållbart företagande och ha en genomtänkt och förankrad policy och strategi samt fastställda mål för att hantera hållbart företagande. Enligt utskottets uppfattning är detta ett angeläget arbete. Utskottet anser inte att riksdagen behöver uppmana regeringen att ändra i

statens ägarpolicy i linje med vad som förespråkas i kommittémotionerna 2012/13:N1 (MP) och 2012/13:A386 (MP). Motionerna avstyrks således i aktuella delar.

Övrigt om mål

I motion 2012/13:N331 (MP) förordas tre tillkännagivanden som på olika sätt rör ägarstyrning av statliga företag. Utskottet vill med anledning av nämnda motion anförda följande.

Regeringen har riksdagens uppdrag att aktivt förvalta statens tillgångar så att den långsiktiga värdeutvecklingen blir den bästa möjliga och – i förekommande fall – att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs. Det är väsentligt att de statliga bolagen ges möjlighet att utvecklas och växa för att skapa värde för ägaren samt att den aktiva förvaltningen sker på ett professionellt sätt med värdeskapande som ett övergripande mål. Vidare är det viktigt att staten hanterar sin ägarroll på ett ansvarsfullt, transparent och tydligt sätt. Styrningen av de statligt ägda bolagen sker i första hand med stöd av statens ägarpolicy. Vidare ska en kontinuerlig dialog ske mellan å ena sidan Regeringskansliets förvaltningsorganisation och den politiska ledningen och å andra sidan styrelseordförandena och bolagen. Målen för bolagens ekonomi och verksamhet ska följas upp regelbundet och utvärderas. Som redovisats ställs krav på att samtliga styrelser i de statligt ägda bolagen ska fastställa långsiktiga övergripande hållbarhetsmål knutna till verksamheten samt strategier för att nå målen. Hållbarhetsmålen ska vara ambitiösa och relevanta för affärsverksamheten. Vilka hållbarhetsfrågor som är mest relevanta för det enskilda bolaget kommer således att variera beroende av bolagets verksamhet.

Utskottet anser att riksdagen inte bör ta något initiativ med anledning av den nämnda motionen och föreslår därför att den avslås.

Jämställdhet

Ett tillkännagivande om vikten av att öka andelen kvinnor i ledande befattningar inom företag med statligt ägande föreslås i kommittémotion 2012/13:N1 (MP). Som tidigare redovisats sägs det i regeringens skrivelse i avsnittet om hållbart företagande i ägarpolicyn bl.a. att regeringen anser att det är av stor vikt att öka andelen kvinnor i företagsledande ställning. Av redovisningen i skrivelsen framgår också att 49 procent av styrelseledamöterna i de statligt helägda bolagen utgörs av kvinnor. Detta kan jämföras med motsvarande andel för börsbolagen, som ligger på 24 procent. Cirka 43 procent av de statligt helägda bolagen har vidare en styrelseordförande som är kvinna, vilket kan jämföras med börsbolagens 5 procent. Bland de verkställande direktörerna i de statligt del- eller helägda bolagen var 29 procent kvinnor vid utgången av 2011 jämfört med 21 procent föregående år. Andelen kvinnor i ledningsgrupper i statliga företag uppgick per den

31 december 2011 till 38 procent. Med det anförda anser utskottet att ett sådant tillkännagivande som förordas i motionen inte behövs. Riksdagen bör alltså avslå motionen i aktuell del.

Vattenfall AB

Uttalanden av riksdagen om Vattenfall AB:s roll i omställningen av energisystemet begärs i kommittémotion 2012/13:N366 (S) och motion 2012/13:N217 (S).

Våren 2010 fattade riksdagen, som redovisats, beslut om ett förtydligat uppdrag för Vattenfall. Innebörden av detta är att Vattenfall ska generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget tillhör ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. I sitt ställningstagande anförde utskottet att det förtydligade uppdraget hade fått en sådan utformning att de oklarheter som tidigare hade funnits skulle komma att undanröjas. Utskottet såg det som naturligt att den tidigare geografiska avgränsningen till svensk energiförsörjning helt togs bort.

I anslutning till det som förs fram i de här aktuella motionerna om Vattenfalls roll inom energipolitiken vill utskottet betona att lönsamhet är centralt för bolagets verksamhet. För att kunna spela en roll i omställningen av energisystemet måste Vattenfall ha en stabil ekonomi och stora ekonomiska resurser. Produktion och distribution av el är kapitalintensiva verksamheter som kräver stora investeringar. Utskottet ser marknadsmässighet som ett centralt begrepp, om Vattenfall ska kunna spela en sådan roll i energiomställningen som utskottet vill se.

I propositionen om ett förtydligat uppdrag för Vattenfall meddelade regeringen sin avsikt att använda EU:s s.k. 2020-mål som referenspunkt för uppföljning av Vattenfalls roll i energiomställningen. De nämnda målen handlar om att utsläppen av växthusgaser ska minska med 20 procent jämfört med 1990 års nivå, att 20 procent av den totala energianvändningen ska komma från förnybara energikällor samt att energieffektiviseringen ska öka med 20 procent. Utskottet, som ansåg att det är mycket bra att använda EU:s 2020-mål som referenspunkt, anförde att det därmed kommer att bli möjligt att utvärdera om Vattenfall verkligen är ett av de bolag som leder utvecklingen mot minskade utsläpp av klimatgaser och ökad andel förnybar energi samt aktivt verkar för en effektivare energianvändning.

Utskottet noterar att Vattenfall vid den extra bolagsstämman i november 2012, som redovisats, presenterade nya hållbarhetsmål. Enligt dessa ska Vattenfall minska sina koldioxidutsläpp till 65 miljoner ton i absoluta utsläpp till 2020 och bolagets tillväxttakt inom förnybar energi ska vara högre än den genomsnittliga tillväxttakten för de marknader bolaget verkar på i norra Europa. Dessutom ska kvantitativa mål på energieffektivisering sättas.

Med det anförda avstyrker utskottet de två här aktuella motionerna i berörda delar.

Frågor om Sveaskog AB m.m.

I kommittémotion 2012/13:MJ313 (V) föreslås det att det statliga ägandet av skog ska samlas i ett bolag. Riksdagen har tidigare, som redovisats, avslagit motionsyrkanden med denna innebörd och i det sammanhanget redovisat hur Sveaskog AB:s verksamhet bedrivs. Utskottet kan inte se någon anledning till att riksdagen nu skulle inta någon annan ståndpunkt och avstyrker därmed motionen i aktuell del.

I motion 2012/13:N258 (S) efterfrågas ett uttalande av riksdagen om att priserna på Sveaskogs jaktarrenden ska vara rimliga. Utskottet hänvisar till sitt ställningstagande hösten 2011 då en motion med liknande motivering avlogs av riksdagen. Utskottet vidhåller att detta inte är en fråga där statsmakterna bör agera. Sveaskog är ett statligt ägt bolag som agerar på marknadsmässiga villkor, och det är bolagsledningen som ansvarar för frågor som rör den löpande verksamheten och operativa beslut. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen.

I kommittémotion 2012/13:MJ455 (S) anför motionärerna att det skyndsamt ska säkerställas att syftet med beslutet om att ge Sveaskog AB i uppdrag att dela ut högst 100 000 hektar produktiv skogsmark till staten för att användas som ersättningsmark uppfylls. Som redovisats överfördes i december 2012 ersättningsmarken från Ersättningsmark AB till Naturvårdsverket. Naturvårdsverket arbetar aktivt med att byta den produktiva skogsmarken mot skyddsvärd skog. Utskottet kan inte se någon anledning för riksdagen att nu göra några tillkännagivanden i frågan och avstyrker därmed motionen i aktuell del.

Kommittémotion 2012/13:MJ450 (MP) och motion 2012/13:N240 (KD) gäller båda Sveaskogs ägaransvar när det gäller skogsbruk. Här vill utskottet framhålla att Sveaskog, liksom andra statligt ägda företag, ska vara ett föredöme när det gäller bl.a. klimat- och miljöansvar. Sveaskog är som redovisats certifierat i den internationella skogsbruksstandarden FSC och har en naturvårdsstrategi som innefattar naturvårdsmark inom naturvårdsskogar, produktionsskogar och ekoparker. Som nämnts beslutade riksdagen våren 2010 om ett förändrat uppdrag för Sveaskog, vilket innebar att uppdraget renodlades med utgångspunkt i affärsmässighet. Regeringen anförde dock att Sveaskogs markinnehav också i fortsättningen borde förvaltas med hänsyn till den biologiska mångfalden, kulturarvet och markernas betydelse för friluftslivet. Utskottet anser att det mot denna bakgrund saknas skäl att tillstyrka förslagen i motionerna om tillkännagivanden om Sveaskogs ägaransvar när det gäller skogsbruk. Motionerna avstyrks i aktuella delar.

I motionerna 2012/13:N232 (C) och 2012/13:N259 (S) föreslås tillkännagivanden som dels gäller Sveaskogs uppdrag om försäljning av mark till enskilda, dels rör bolagets roll när det gäller skolungdomars och allmänhetens kunskaper om skogens betydelse. Utskottet finner ingen anledning för riksdagen att initiera några åtgärder med anledning av dessa förslag. Riksdagen bör alltså avslå motionerna.

Skrivelsen om företag med statligt ägande

Systemet med årliga redogörelser från regeringen för företag med statligt ägande baseras på ett beslut av riksdagen 1981. Det finns, som framgått av tidigare ställningstaganden, åsiktsskillnader mellan företrädarna för olika partier i utskottet när det gäller statliga företag. Utskottet vill samtidigt framhålla vikten av att regeringen årligen lämnar dessa redogörelser, som utgör underlag för att riksdagen ska kunna följa regeringens förvaltning av de aktuella företagen.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen ska lägga regeringens nu aktuella skrivelse till handlingarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Försäljning av statliga företag, punkt 1 (S, MP, V)

av Jonas Eriksson (MP), Jennie Nilsson (S), Carina Adolfsson Elgestam (S), Ann-Kristine Johansson (S), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S), Kent Persson (V) och Ingemar Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:T314 av Isak From och Maria Stenberg (båda S) yrkande 2 och

2012/13:T477 av Anders Ygeman m.fl. (S) yrkande 41 och

avslår motionerna

2012/13:N284 av Eliza Roszkowska Öberg (M),

2012/13:N292 av Finn Bengtsson m.fl. (M) och

2012/13:N369 av David Lång och Mikael Jansson (båda SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Enligt vår mening – och i likhet med vad som anförs i motion 2012/13:T314 och kommittémotion 2012/13:T477 (båda S) – har avregleringen av bilprovningen hittills inte varit någon succé i någon del av landet. Färre privata besiktningstationer har etablerats än vad regeringen räknat med. Regeringen har därför beslutat att två tredjedelar av AB Svensk Bilprovvnings stationsnät ska säljas ut. Delar av stationsnätet i Mälardalen och Norrland, den s.k. nordöstra gruppen, har sålts till företaget Opus Produx. Affären är på många sätt märklig. Opus Produx lånade pengar av Svensk Bilprovning för att finansiera köpet, och bolaget ägs delvis via ett bolag på Cypern. Vi anser att det finns flera frågetecken kring utförsäljningen av Svensk Bilprovning. När offentliga monopol ersätts av privata monopol finns en stor risk att det blir frestande att höja priserna. Det finns enligt vår mening också en risk för underprissättning av de besiktningstationer som säljs ut. Vi ifrågasätter även om nya aktörer ser långsiktigt på sina åtaganden och är beredda att göra de investeringar som krävs för att klara framtida krav. Mot denna bakgrund anser vi att en utvärdering av de gjorda försäljningarna bör göras. Vid en sådan utvärdering bör utförsäljningens effekter ställas mot de mål som regeringen framförde för att driva

igenom reformen – bl.a. bättre tillgänglighet för konsumenter och brukare, effektiviserad verksamhet och ökade arbetstillfällen på besiktningens marknaden. Först efter det att en utvärdering har gjorts kan enligt vår mening frågan om ytterligare försäljning eller avknoppning av bolaget bli aktuell. I avvaktan på en sådan utvärdering och en ny prövning av skäl för försäljning förordar vi att inga vidare avknoppningar eller försäljningar av Svensk Bilprovning ska ske.

Med ett sådant beslut av riksdagen som vi förordar blir de nämnda motionerna 2012/13:T314 och 2012/13:T477 (båda S) tillgodosedda i aktuella delar och tillstyrks. Övriga här aktuella motionsyrkanden bör avslås av riksdagen.

2. Försäljning av statliga företag, punkt 1 (SD)

av Kent Ekeröth (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:N369 av David Lång och Mikael Jansson (båda SD) yrkande 1 och avslår motionerna

2012/13:T314 av Isak From och Maria Stenberg (båda S) yrkande 2,

2012/13:T477 av Anders Ygeman m.fl. (S) yrkande 41,

2012/13:N284 av Eliza Roszkowska Öberg (M) och

2012/13:N292 av Finn Bengtsson m.fl. (M).

Ställningstagande

Jag anser – i likhet med vad som anförs i motion 2012/13:N369 (SD) – att riksdagen bör uppmana regeringen att återkomma med förslag om att återkalla de bemyndiganden som regeringen har att sälja statliga bolag till dess att regeringen presenterat en hållbar strategi för det statliga ägandet.

Många samhällsfunktioner bedrivs i bolagsform. Dessa bolag verkar ofta på en konkurrensutsatt marknad, vilket inte är fel i sig. Staten har dock ett ansvar för att samhället fungerar väl och inte är beroende av utländska eller fientliga aktörer. Regeringen tycks främst ha för avsikt att optimera de statliga bolagens kapitalstruktur för att därefter erbjuda dem till försäljning. Den tidigare, socialdemokratiska, regeringen tycktes ha som strategi att behålla ett maximalt antal anställda i de statliga bolagen. I stället bör strategin vara att, så långt möjligt, garantera ett väl fungerande samhälle. Staten måste kunna upprätthålla och bygga ut infrastrukturen, se till att en adekvat livsmedelsförsörjning upprätthålls, ha kontroll över de naturtillgångar som utvinns och säkra försörjningen av el och energi samt försvarsmateriel m.m.

Vissa bolag bör vara statligt ägda till 100 procent, t.ex. LKAB, Vattenfall AB och bolag som prospekterar efter uran. I andra fall kan det räcka med att staten har en stark ställning som delägare, t.ex. i bolag som tillhandahåller viktig infrastruktur, såsom Telia Sonera AB – åtminstone så länge bolaget äger accessnätet. Det finns dock bolag som inte är av sådan vikt att de måste behållas i statlig ägo, varför dessa kan säljas i ett gynnsamt marknadsläge. För att kunna garantera ett väl fungerande samhälle bör regeringen definiera och utreda vilka verksamheter som är av särskild vikt för Sverige, för att därefter återkomma till riksdagen med en plan för hur verksamheterna ska säkerställas. Denna plan bör fokusera på infrastruktur, livsmedelsförsörjning, naturtillgångar, el, energi och försvarsmateriel.

Sammanfattningsvis bör riksdagen genom ett tillkännagivande uppmana regeringen att återkomma med förslag om att återkalla de bemyndiganden som regeringen har att sälja statliga bolag till dess att regeringen presenterat en hållbar strategi för det statliga ägandet. Med ett sådant beslut av riksdagen blir motion 2012/13:N369 (SD) tillgodosedd i aktuell del och tillstyrks. Övriga här aktuella motionsyrkanden bör avslås av riksdagen.

3. Övergripande om förvaltning av statliga företag, punkt 2 (S, MP, V)

av Jonas Eriksson (MP), Jennie Nilsson (S), Carina Adolfsson Elgestam (S), Ann-Kristine Johansson (S), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S), Kent Persson (V) och Ingemar Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:N2 av Jennie Nilsson m.fl. (S) och

2012/13:N365 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 16 och avslår motionerna

2012/13:N276 av Sven-Erik Bucht m.fl. (S),

2012/13:N303 av Hans Hoff (S) och

2012/13:N356 av Monica Green (S).

Ställningstagande

Enligt vår mening – och i likhet med vad som anförs i kommittémotionerna 2012/13:N2 (S) och 2012/13:N365 (S) – har staten en viktig uppgift att på ett ansvarsfullt sätt värna, förvalta och utveckla de gemensamma tillgångar som statliga företag representerar. Genom ett långsiktigt ägande ska de statliga företagen bidra till en långsiktig och hållbar tillväxt.

Många företag med statligt ägande är i flera fall framgångsrika aktörer på både nationella och internationella marknader där de verkar. De representerar stora värden som svenska folket ytterst är ägare till. Staten är Sveriges största företagsägare och arbetsgivare. Detta medför ett stort ansvar och ställer krav på en långsiktig och professionell förvaltning för att säkerställa en hållbar tillväxt i vårt land.

Som det anføres i kommittémotion 2012/13:N2 (S) bör statliga företag alltid föregå med gott exempel och agera som föredömen. Regeringens skrivelse om 2012 års redogörelse för företag med statligt ägande är ett viktigt redskap för att förmedla information om hur regeringen tar sitt ägaransvar och hur den tänker utveckla ägandet för de statliga företagen. Den senaste tidens medierapportering kring myndigheters och statliga företags brister när det gäller hur riktlinjer och policybeslut följs, föranleder enligt oss frågor kring hur regeringen tänkt rätta till dessa brister. Vi anser att skrivelsen inte besvarar dessa frågor på ett tillfredsställande sätt. Regeringen är ansvarig för att företagen lever upp till de riktlinjer som är fastslagna av både regering och riksdag.

Riksdagen bör sammanfattningsvis göra ett tillkännagivande till regeringen dels om vikten av att värna och utveckla det långsiktiga ägandet av företag med statligt ägande och att värna de gemensamma tillgångar som företag med statligt ägande utgör, dels om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en redogörelse för hur regeringen säkerställer att de statliga företagen arbetar på ett tillfredsställande sätt med riktlinjer och policyer. Därmed blir kommittémotionerna 2012/13:N2 (S) och 2012/13:N365 (S) tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. Övriga här aktuella motioner avstyrks.

4. Ekologiska och sociala mål, punkt 3 (MP, V)

av Jonas Eriksson (MP) och Kent Persson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:N1 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 1 och 2012/13:A386 av Gunvor G Ericson m.fl. (MP) yrkande 8.

Ställningstagande

Vi anser – i likhet med vad som framförs i kommittémotionerna 2012/13:N1 (MP) och 2012/13:A386 (MP) – att riksdagen bör göra ett tillkännagivande om en ändring av statens ägarpolicy för statliga bolag så att den inte bara föreskriver ekonomiska mål utan också sociala och ekologiska mål.

Staten är Sveriges största bolagsägare. Det uppskattade värdet av de statliga bolagen uppgår till 580 miljarder kronor och antalet anställda till 100 000. Ytterst är det hela svenska folket som äger dessa bolag. Regeringen har därför ett stort ansvar i att vara en aktiv och professionell ägare som reflekterar ägarnas åsikter om bolagens mål, resultat och förväntade utveckling.

Efter kraftig kritik mot det sätt på vilket statliga bolag bedrivit sin verksamhet på miljöområdet beslutade regeringen 2007 att statligt ägda bolag ska presentera en hållbarhetsredovisning enligt Global Reporting Initiative's (GRI) internationella riktlinjer.

Hållbarhetsredovisning är ett verktyg som säkerställer att företag bedriver ett systematiskt arbete med frågor som rör miljömässigt och socialt ansvar. Det är ett verktyg som skapar en länk mellan internationella konventioner och företagens ansvar genom att översätta allmänna principer till konkreta mål för företagens agerande. Hållbarhetsrapporteringen har kommit att bli ett viktigt verktyg för investerare vid bedömningen av bolagets effektivitet i förhållande till de etiska, ekologiska och ekonomiska krav som begreppet hållbar utveckling definierar.

Flera länder i Europa har infört lagstiftning och riktlinjer för att alla större bolag (inte enbart statliga) ska rapportera sitt hållbarhetsarbete. Dansk lagstiftning har exempelvis resulterat i att fler än 1 100 större bolag rapporterar sitt hållbarhetsarbete. Det borde vara en självklarhet att införa motsvarande lagstiftning i Sverige om man menar allvar med klimat- och jämställdhetspolitiken.

Enligt statens ägarpolicy är ”det övergripande målet för regeringen att företagen ska skapa värde och i förekommande fall se till att särskilt beslutade samhällsuppdrag utförs.” Statens ägarpolicy föreskriver också att ”statliga bolag ska ha en genomtänkt och förankrad policy och strategi för att hantera miljöhänsyn och socialt ansvarstagande såsom etik, arbetsvillkor, mänskliga rättigheter, bekämpning av korruption samt jämställdhet och mångfald. De statligt ägda bolagen förväntas bedriva ett aktivt arbete i dessa frågor såväl i de egna företagen som i samarbete med affärspartners, kunder och leverantörer.” Problemet med dessa ambitioner är att det saknas konkreta mål för den sociala och ekologiska dimensionen av verksamheten. Staten har bara formulerat tydliga mål för ekonomiskt värdeskapande. Vi vill därför ändra statens ägarpolicy för statliga bolag, så att den inte bara föreskriver ekonomiska mål utan också sociala och ekologiska mål. Vi vill ha ett statligt aktivt ägande som har ett hållbart värdeskapande i fokus. Först då är det möjligt att genom bolagen också bidra till en jämställd och hållbar samhällsutveckling.

Med ett sådant beslut av riksdagen som vi förordar blir de nämnda motionerna tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks.

5. Övrigt om mål, punkt 4 (MP)

av Jonas Eriksson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:N331 av Jonas Eriksson och Maria Ferm (båda MP) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Styrningen av de statliga bolagen måste – i likhet med vad som anförs i motion 2012/13:N331 (MP) – hanteras långsiktigt och ansvarsfullt. För att det ska vara meningsfullt med statligt ägande krävs ett engagemang och tydliga mål med den statliga ägarpolitiken. Statliga bolag ska genom samhällspolitiska hänsyn och målsättningar bidra till ökad välfärd och större socialt och miljömässigt ansvarstagande. Den typ av mjuk styrning av de statliga bolagen som har varit dominerande är problematisk då den saknar dessa grundläggande krav. Jag anser därför att riksdagen bör begära att regeringen återkommer med ett tydliggörande av de statligt ägda bolagens samhällspolitiska mål.

Ett gemensamt mål för samtliga statligt ägda företag borde, enligt min uppfattning, vara att vara ledande när det gäller hållbar ekologisk och social utveckling. Jag anser t.ex. att Vattenfall AB bör användas för att påskynda omställningen av energisystemen till 100 procent förnybart och att Sveaskog AB ska ta ett större ansvar för biologisk mångfald, bl.a. genom att skydda gammelskog och öka användningen av hyggesfria metoder i de statligt ägda skogarna. Telia Sonera AB kontrollerar viktig strategisk infrastruktur och ska se till att människor med fungerande telefoni och internetuppkoppling inte förlorar möjligheten att kommunicera med omvärlden vid teknikbyten. SJ AB måste ges bättre förutsättningar att köra tåg till konkurrenskraftiga priser och erbjuda komfort samt ges ett samhällsuppdrag att verka för ett ökat tågresande med hög punktlighet och kvalitet för resor mellan alla delar av Sverige och till huvudorterna i Sveriges grannländer. SBAB Bank AB skulle med bättre styrning kunna användas för att främja stabiliteten på bolånemarknaden. En annan viktig aspekt i arbetet för en hållbar utveckling är att företagen tar ansvar även för sina anställdas arbetsmiljö och arbetsvillkor. Många företag med statligt ägande är också aktörer i länder utanför Sverige. I de sammanhangen är det särskilt angeläget att staten som ägare ställer högre krav på verksamheterna än att följa de aktuella världsländernas lagstiftningar. Ambitionerna ska inte vara lägre när det gäller miljömässigt eller socialt ansvarstagande än vad de är för verksamheter i vårt eget land. Statligt ägda företag ska inte med-

verka till att mänskliga rättigheter kränks eller delta i ekonomiska transaktioner där det finns misstanke om korruption eller penningtvätt. Jag anser att samtliga statliga bolag borde få i uppdrag att se över hur verksamheten kan bidra till miljömässig och social hållbarhet. I uppdraget bör ingå att utifrån s.k. bästa praxis inom hållbar utveckling fastställa en plan för hur företagen kan lägga sig i tåten för arbete med hållbar utveckling.

Det är viktigt att de mål som staten har för sitt ägande också följs upp och utvärderas. Ägarrollen och förvaltningen ska hanteras på ett ansvarsfullt, transparent och tydligt sätt. Det statliga ägandet bör struktureras på ett sådant att den demokratiska kontrollen och möjligheten att utkräva ansvar underlättas. Detta är en förutsättning för att medborgarna ska kunna granska hur rikets förvaltning av de gemensamma tillgångarna i statliga bolag används och sköts.

Sammanfattningsvis anser jag att riksdagen bör uppmana regeringen att återkomma till riksdagen med ett tydliggörande av de statliga bolagens samhällspolitiska målsättningar. Riksdagen bör också göra ett tillkännagivande om att samtliga statliga bolag borde få i uppdrag att utreda hur de kan agera på sina respektive marknader för att vara ledande inom omställningen mot hållbar utveckling. Dessutom anser jag att riksdagen bör göra ett tillkännagivande om ökad demokratisk kontroll samt uppföljning och utvärdering av de samhällspolitiska målsättningarna för de statliga bolagen.

Med ett sådant beslut av riksdagen som jag förordar blir den nämnda motionen tillgodosedd och tillstyrks.

6. Jämställdhet, punkt 5 (S, MP, V)

av Jonas Eriksson (MP), Jennie Nilsson (S), Carina Adolfsson Elgestam (S), Ann-Kristine Johansson (S), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S), Kent Persson (V) och Ingemar Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:N1 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser – i likhet med vad som anförs i kommittémotion 2012/13:N1 (MP) – att riksdagen ska göra ett tillkännagivande om vikten av att öka andelen kvinnor i ledande befattningar inom företag med statligt ägande. Dessa företag ska vara ett föredöme i jämställdhetsarbetet och aktivt sträva efter att ta till vara de kompetenser som både kvinnor och män besitter. När det gäller fördelningen av styrelseposter mellan män och kvinnor i företag med statligt ägande har utvecklingen i ett längre perspektiv varit

positiv. I maj 2012 var 46 procent av de stämмоvalda styrelseledamöterna kvinnor i de statligt ägda bolagen. Sedan den förra redovisningen (2011) har dock utvecklingen gått åt fel håll. Antalet bolag som uppnått målsättningen om balans när det gäller könsfördelning i styrelsen, dvs. att andelen av varterda könet var minst 40 procent, har nämligen minskat från 37 till 34. Vi anser att regeringen bör ta ett tydligt ansvar för en jämställd fördelning av ledamöter i styrelser och med uppdrag i ledande befattningar.

Med ett sådant beslut av riksdagen som vi förordar blir den nämnda motionen tillgodosedd i aktuell del och tillstyrks.

7. Vattenfall AB, punkt 6 (S, MP, V)

av Jonas Eriksson (MP), Jennie Nilsson (S), Carina Adolfsson Elgestam (S), Ann-Kristine Johansson (S), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S), Kent Persson (V) och Ingemar Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:N217 av Jörgen Hellman m.fl. (S) och 2012/13:N366 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser – i likhet med vad som anförs i kommittémotion 2012/13:N366 (S) – att riksdagen bör göra ett tillkännagivande om vikten av att Vattenfall AB är en pådrivande aktör för att främja ett hållbart energisystem.

Enligt vår uppfattning bör Vattenfall öka investeringarna i förnybar energi. Bolaget bör vara ledande i omställningen av energisystemet och pådrivande i energiomställningen på alla marknader där företaget är verksamt. Regeringen har sänkt ambitionerna för Vattenfall. Riksdagsbeslutet våren 2010 med anledning av propositionen om förtydligande av uppdraget för Vattenfall (prop. 2009/10:179, bet. 2009/10:NU23) innebär att Vattenfall inte längre ska vara ledande i energiomställningen utan endast ”ett av de bolag” som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. Vi menade att det var att ta ett steg i fel riktning och ville i stället förtydliga Vattenfalls uppdrag som det ledande företaget i energiomställningen. Denna bedömning står vi fast vid.

Den svenska industrin är beroende av en långsiktig och pålitlig energiförsörjning för att kunna behålla sin konkurrenskraft. Vattenfall – i statlig ägo – utgör en viktig pusselbit för den svenska energi- och industripolitiken. Som det anförs i motion 2012/13:N217 (S) bör ambitionsnivån höjas

för Vattenfall, och bolaget bör ta ett större ansvar för investeringar i ny teknik, i pilot- och demonstrationsanläggningar för förnybara energikällor och i effektivare elöverföring.

Riksdagen bör uppmana regeringen att vidta åtgärder för att Vattenfall ska vara en pådrivande aktör för att främja ett hållbart energisystem. Med ett sådant beslut blir de två nämnda motionerna tillgodosedda i aktuella delar och tillstyrks.

8. Frågor om Sveaskog AB m.m., punkt 7 (S)

av Jennie Nilsson (S), Carina Adolfsson Elgestam (S), Ann-Kristine Johansson (S), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S) och Ingemar Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 42 och

2012/13:N258 av Helén Pettersson i Umeå m.fl. (S) samt avslår motionerna

2012/13:MJ313 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 14,

2012/13:MJ450 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 10,

2012/13:N232 av Göran Lindell och Karin Nilsson (båda C),

2012/13:N240 av Lars-Axel Nordell (KD) och

2012/13:N259 av Isak From och Helén Pettersson i Umeå (båda S).

Ställningstagande

I likhet med vad som framförs i kommittémotion 2012/13:MJ455 (S) anser vi att riksdagen bör uppmana regeringen att skyndsamt säkerställa att riksdagens syfte med beslutet från juni 2010 om att ge Sveaskog AB i uppdrag att dela ut högst 100 000 hektar produktiv skogsmark till staten uppfylls. I juni 2010 beslutade riksdagen att ge Sveaskog i uppdrag att dela ut högst 100 000 ha produktiv skogsmark till staten för att användas som ersättningsmark. I stället för att köpa mark som ska skyddas som reservat skulle staten betala med denna ersättningsmark som ursprungligen ägts av Sveaskog. Detta arbete övertogs av ett nytt bolag, Ersättningsmark AB, utan att leda till att någon mark byttes. Tanken var att systemet med ersättningsmark skulle skynda på processen att uppnå miljö kvalitetsmålet Levande skogar. I december 2012 överfördes ersättningsmarken från Ersättningsmark AB till Naturvårdsverket. Naturvårdsverket ska nu ansvara för att byta den produktiva skogsmarken mot skyddsvärd skog. Vi anser att ett tillkännagivande av riksdagen i frågan kan bidra till att öka takten i det arbetet.

Vidare bör – i likhet med vad som anförs i motion 2012/13:N258 (S) – riksdagen göra ett tillkännagivande om Sveaskogs priser på jaktarrenden. Under den senaste tiden har Sveaskog genomfört betydande höjningar av sina jaktarrenden i de norra delarna av landet. I vissa fall har prishöjningarna varit flera hundra procent, vilket i kombination med höga avgifter för att fälla älg har gjort att alltför få jägare och jaktlag inte längre har råd att förlänga sina arrenden. Det finns exempel på när priset per fälld älg når sig 35 000–40 000 kronor, och då är det omöjligt för de allra flesta att fortsätta jaga. Sveaskog ser uppenbarligen inte detta som något större problem, då det har funnits andra personer än de som bor i området som bolaget kan sälja jaktarrenden till. De jägare och jaktlag som under lång tid har arrenderat marker i den del av landet som de bor i tar dock oftast ett stort ansvar för de marker de jagar på och de viltstammar som de förvaltar. Att arrendera ut marken till de jägare och jaktlag som har råd att betala riskerar att minska långsiktigheten i viltstammarnas förvaltning, vilket kan öka betesskadorna. För att komma till rätta med dessa borde Sveaskog vara mån om att beståndet av älg på bolagets marker tas om hand på bästa sätt och med kontinuitet. Ett statligt bolag som Sveaskog bör inte driva upp priserna på jaktarrenden så att de människor som bor i områdena inte har råd att fortsätta arrendera. Sveaskog bör i stället värna dem som tar ansvar för långsiktighet och god viltvård och ge förutsättningar för människor att bo kvar i glesbygd.

Sammanfattningsvis bör riksdagen genom ett tillkännagivande uppmana regeringen att dels skyndsamt säkerställa att riksdagens syfte med beslutet från juni 2010 om att ge Sveaskog AB i uppdrag att dela ut högst 100 000 hektar produktiv skogsmark till staten uppfylls, dels agera så att Sveaskogs priser på jaktarrenden blir rimliga och inte marknadsledande. Med ett sådant beslut av riksdagen blir motionerna 2012/13:MJ455 (S) och 2012/13:N258 (S) tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

9. Frågor om Sveaskog AB m.m., punkt 7 (MP)

av Jonas Eriksson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:MJ450 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 10 och avslår motionerna

2012/13:MJ313 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 14,

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 42,

2012/13:N232 av Göran Lindell och Karin Nilsson (båda C),

2012/13:N240 av Lars-Axel Nordell (KD),
2012/13:N258 av Helén Pettersson i Umeå m.fl. (S) och
2012/13:N259 av Isak From och Helén Pettersson i Umeå (båda S).

Ställningstagande

Jag anser – i likhet med vad som anförs i kommittémotion 2012/13:MJ450 (MP) – att riksdagen bör göra ett tillkännagivande om ägaransvaret i statliga bolag som bedriver skogsbruk. Jag menar att statliga bolag bör föregå med gott exempel i skogen. Sveaskog har tagit vissa välkomna initiativ men kan fortfarande bli bättre, inte minst genom att se till att kvarvarande gammelskogar i bolagets bestånd ges ett långsiktigt skydd mot avverkning.

Med hänvisning till det anförda förordar jag att riksdagen uppmanar regeringen att agera så att statliga skogsbolag tar sitt ägaransvar när det gäller skogsbruk. Därmed blir kommittémotion 2012/13:MJ450 (MP) tillgodosedd i berörd del och tillstyrks. Övriga här aktuella motionsyrkanden bör avslås av riksdagen.

10. Frågor om Sveaskog AB m.m., punkt 7 (V)

av Kent Persson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:MJ313 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 14 och
avslår motionerna

2012/13:MJ450 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 10,

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 42,

2012/13:N232 av Göran Lindell och Karin Nilsson (båda C),

2012/13:N240 av Lars-Axel Nordell (KD),

2012/13:N258 av Helén Pettersson i Umeå m.fl. (S) och

2012/13:N259 av Isak From och Helén Pettersson i Umeå (båda S).

Ställningstagande

Jag anser – i likhet med vad som anförs i kommittémotion 2012/13:MJ313 (V) – att riksdagen bör göra ett tillkännagivande om statligt ägd skog, med innebörden att det statliga ägandet av skogsområden bör samlas i ett bolag. Jag menar att staten bör bedriva ett aktivt förvalterskap över sina skogsområden. Det nya skogsbolag som jag anser bör inrättas bör inte ha avkastning som främsta mål utan en hållbar användning av skogens resurser. De nuvarande vinstkraven gör det svårt för statliga skogsbolag och förvaltare att avstå produktiva skogar till andra intressen. Det nya bolaget bör också ges i uppdrag att avsätta större arealer till skyddade naturområ-

den. Staten bör även fortsättningsvis svara för att tillhandahålla ersättningsmark vid skydd av värdefull natur även ovan odlingsgränsen och då i samråd med rennäringen.

Med hänvisning till det anförda förordar jag att riksdagen uppmanar regeringen att vidta åtgärder så att det statliga ägandet av skogsområden samlas i ett bolag. Därmed blir kommittémotion 2012/13:MJ313 (V) tillgodosedd i berörd del och tillstyrks. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2011/12:140 2012 års redogörelse för företag med statligt ägande.

Följdmotionerna

2012/13:N1 av Jonas Eriksson m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ändra statens ägarpolicy för statliga bolag så att den inte bara föreskriver ekonomiska mål utan också sociala och ekologiska mål.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att öka andelen kvinnor i ledande befattningar inom företag med statligt ägande.

2012/13:N2 av Jennie Nilsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en redogörelse för hur regeringen säkerställer att de statliga företagen arbetar på ett tillfredsställande sätt med riktlinjer och policyer.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:T314 av Isak From och Maria Stenberg (båda S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att riksdagen bör stoppa en fortsatt utförsäljning av Svensk Bilprovning.

2012/13:T477 av Anders Ygeman m.fl. (S):

41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utförsäljningen av Bilprovningen.

2012/13:MJ313 av Jens Holm m.fl. (V):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om statligt ägd skog.

2012/13:MJ450 av Helena Leander m.fl. (MP):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ägaransvaret i statliga bolag som bedriver skogsbruk.

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska säkerställa att riksdagens syfte med beslutet från juni 2010 om att ge Sveaskog i uppdrag att dela ut högst 100 000 ha produktiv skogsmark till staten uppfylls.

2012/13:N217 av Jörgen Hellman m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Vattenfall och energipolitiken.

2012/13:N232 av Göran Lindell och Karin Nilsson (båda C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utvärdering av regeringens uppdrag till Sveaskog om att försälja mark till stöd för enskilda skogs- och jordbruksföretags utveckling och förslag om att förnya uppdraget.

2012/13:N240 av Lars-Axel Nordell (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skydd för statligt ägd skogsmark med höga naturvärden.

2012/13:N258 av Helén Pettersson i Umeå m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sveaskogs arrendepriiser inte ska vara marknadsledande.

2012/13:N259 av Isak From och Helén Pettersson i Umeå (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över ägardirektivet så att Sveaskog kan ta initiativ till att höja skolungdomars och allmänhetens kunskaper om skogens betydelse.

2012/13:N276 av Sven-Erik Bucht m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om statligt ägande av bolag med strategiskt viktiga nyttigheter.

2012/13:N284 av Eliza Roszkowska Öberg (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om försäljning av statens aktier i Telia Sonera.

2012/13:N292 av Finn Bengtsson m.fl. (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av fortsatt avyttring av ägande i statliga bolag.

2012/13:N303 av Hans Hoff (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lönesättningen i statliga bolag.

2012/13:N331 av Jonas Eriksson och Maria Ferm (båda MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de samhällspolitiska målsättningarna för de statliga bolagen tydliggörs.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samtliga statliga bolag uppdras att utreda hur de kan agera på sina respektive marknader för att vara ledande inom omställningen mot hållbar utveckling.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökad demokratisk kontroll samt att de samhällspolitiska målsättningarna för de statliga bolagen följs upp och utvärderas på ett transparent och tydligt sätt.

2012/13:N356 av Monica Green (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av etiska regler för statliga företag.

2012/13:N365 av Jennie Nilsson m.fl. (S):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om företag med statligt ägande.

2012/13:N366 av Jennie Nilsson m.fl. (S):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att Vattenfall är en pådrivande aktör för att främja ett hållbart energisystem.

2012/13:N369 av David Lång och Mikael Jansson (båda SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de bemyndiganden som regeringen har att sälja statliga bolag återkallas till dess att regeringen presenterat en hållbar strategi för det statliga ägandet.

2012/13:A386 av Gunvor G Ericson m.fl. (MP):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statens ägarpolicy bör ändras så att den inte bara föreskriver ekonomiska mål, utan också sociala och ekologiska mål.

BILAGA 2

Företag med statligt ägande

	Ägarandel %	Resultatkrav
Finansdepartementet		
AB Bostadsgaranti	50	Ja
AB Göta kanalbolag	100	Nej
AB Svensk Bilprovning	52	Ja
AB Svensk Exportkredit	100	Ja
AB Svenska Spel	100	Ja
Akademiska Hus AB	100	Ja
Apoteket AB	100	Ja
Apoteksgruppen i Sverige Holding AB	100	Ja
Ersättningsmark i Sverige AB	100	Ja
Fouriertransform AB	100	Ja
Green Cargo AB	100	Ja
Infranord AB (tidigare Banverket produktion)	100	Ja
Jernhusen AB	100	Ja
Lernia AB	100	Ja
LKAB	100	Ja
Metria AB (tidigare division inom Lantmäteriet)	100	Ja
Nordea Bank AB	13,4	Ja
Post Nord AB	60,7	Ja
Preaktio AB (vilande bolag)	100	Ja
RISE Research Institutes of Sweden Holding AB	100	Nej
Samhall AB	100	Nej
SAS AB	21,4	Ja
SBAB Bank AB	100	Ja
SJ AB	100	Ja
SOS Alarm Sverige AB	50	Ja
Specialfastigheter Sverige AB	100	Ja
Sveaskog AB	100	Ja
Svenska rymdaktiebolaget	100	Ja
Svenska Skeppshypotekskassan	100	Nej
Svevia AB	100	Ja
Swedavia AB	100	Ja
Telia Sonera AB	37,3	Ja
Teracom Group AB	100	Ja
Vasallen AB	100	Ja
Vattenfall AB	100	Ja
Vectura Consulting AB	100	Ja

	Ägarandel %	Resultatkrav
Justitiedepartementet		
Miljömärkning Sverige AB	10	Nej
Utrikesdepartementet		
A/O Dom Shvetsii	36	Nej
Swedfund International AB	100	Nej
Socialdepartementet		
Apotekens Service AB	100	Nej
Apotek Produktion & Laboratorier AB	100	Ja
Statens Bostadsomvandling AB	100	Nej
Swedesurvey AB	100	Nej
Systembolaget AB	100	Ja
Utbildningsdepartementet		
European Spallation Source ESS AB	74	Nej
Miljödepartementet		
AB Svenska Miljöstyrningsrådet	85	Nej
Näringsdepartementet		
Almi Företagspartner AB	100	Nej
Arlandabanan Infrastructure AB	100	Nej
Botniabanan AB (förvaltas av Trafikverket)	91	Nej
Inlandsinnovation AB	100	Ja
Innovationsbron AB	83,7	Nej
Norrland Center AB (likviderades i december 2010)	33,3	Nej
Svensk-Danska Broförbindelsen Svedab AB	100	Nej
Swedish National Road Consulting AB (förvaltas av Trafikverket)	100	Ja
Visit Sweden AB	50	Nej
Kulturdepartementet		
Kungliga Dramatiska Teatern AB	100	Nej
Kungliga Operan AB	100	Nej
Voksenåsen A/S	100	Nej